

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁLmányok szabadalmazását eszközöli mind. államban **Réthy János** nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája, Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

FÖLDVÁRY IMRE férfidivat- és fehérnemű-raktára. **BUDAPEST,** IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és VIII., Kerepesi-út 9., a Pannónia mellett. **Villamvilágítás. — Telefon. — Árjegyzék bérmentve.** Cégem össze nem tévesztendő Földvári J. (Jalab) céggel.

Nagy választékban! GEITNER és RAUSCH cégénél, Andrássy-út 8. sz.

SCHOTTOLA ERNŐ **BUDAPEST** (Foncière palota). Ajánlja dús raktárát vízhatlan esőköpeny, gummi sárczipő és eszmákból. Sebészeti műszerek és kötszerekből stb., valamint torna- és testező szerekből, úgyszintén gummi és linoleum szőnyegekből. **Sebészeti, műszaki és pinzegazdászati árjegyzéket kívánatra bérmentve küld.**

Zongorák és Harmoniumok! Legjobb és legújabbakban kaphatók **Éder Antal Gyulánál** váci-utca 4-6. Alapítva 1846.

GRÖBER LAJOS kosár-fonodája, IV., Kilyó-u. 6. **Hangjegytartók, munka-asztalok, nagy választékban.** Képes árjegyzékek bérmentve.

KILIÁN FRIGYES m. kir. egyetemi könyvtáros, IV., váci utca 30. A magyar, francia, angol és német iróaloms dús raktára. — Díszművek. — A világirodalom remekirői. — Építészeti és technikai munkák. — Imakönyvek stb.

Schachner József A. **BUDAPEST,** Nádor-utca 15. sz.

Eszenciákat! Rum, szilviorium, törköly, likörök és ecetkészítéshez hideg uton, ajánl **WATTERICH ARNOLD** Budapest, VII., Dohány-utca 1. sz. **Czikkek a borkezeléshez. — Árjegyzék és kezelési könyv ingyen.**

Eisenschiml és Wachtl Budapest, Váci-utca 12. Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62. Legnagyobb raktár mindenféle fényképezési gépek és készülékekből. Alapítva 1856. — Többeszer kintutvetve. Árjegyzékek ingyen és bérmentve. **Új! A fotografálás elemei. Ára 2 frt.**

„Toronyórák“ palota, laktanya gyári órákat, villanyórákat, legelőnyösebben rendez be **Mayer Károly L.** 1-6 magyar gőz-órágyára Budapest, VII., Kazinczy-u. 3. Képes árjegyzék, költségjegyzék bérmentve.

Diós és mákos patkók, lipcei stollen, torták, cukorkák. Bisenits, kétszersült- és tea-sütemény-gyáros.

HABITS ANTAL hangszerész és különleges cimbalom-készítő a fő- és székvárosi zeneiskola szállítója. Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz. Ajánlja szakaszeri tapasztalatai szerint javított és sajátkezűleg készített erős és tiszta hangú **szolid kiállítás! Jutányos árak.** **Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.**

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltótüzlete. Budapest, V., Nádor-utca 4. Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takarékpénztárak központi jelzálogbankja 4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és 4 1/2 százalékos közszégi kötvényeit, melyek nála a mindenkori napi árfolyamon jutalékmentesen kaphatók. Teljesíti tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szelvényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára, pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat 4 százalékkal adómentesen kamatoztatja. **Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvény-társaság váltótüzlete.**

Ó Felsége a szerb király és ő cs. és kir. Fensége József főherceg udvari szállítója. **GÉCZY FERENCZ** első budapesti hízott baromfi-, tojás-, vad- és korai zöldségű csarnoka és Magyarország részére valódi francia és styria **hízott baromfi** főraktára. **„Az arany fácskányhoz“** Budapest, IV. ker., Duna-utca 10. sz. Sürgöny-czím: 5592 **GÉCZY vadaskereskedő, Budapest.** Telefon-összeköttetés 511, 512. Minden e szakmába vágó cikket, u. m.: baromfi, tojás, vad és korai keleti terményeket, mindenkori és minden mennyiségben, a legjobb napi áron megvásárol, ugyancsak vidéki megrendeléseket utánvétel mellett a legpontosabban eszlelő, de szakmáján kívül eső áru is megrendelés esetén beszeres és minden jutányos áron felszámítja. **Kívánatra vételi és eladási árjegyzékek ingyen és bérmentve mindenkori szívesen küldetnek.**

VASÁRNAPI UJSÁG

53. SZÁM. 1893. BUDAPEST, DECEMBER 31. 40. ÉVFOLYAM.

Működését feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt; félre - 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre - 4. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félre - 2.50. Külföldi előfizetésekre a postai megfűtározott viteldj is csatolandó.

Ó-ESZTENDŐ, ÚJ-ESZTENDŐ. Falusi kép.

UGYANCsak vig hangulatban érkezett haza Babos ténésur az ispanéktól. Abból a piroságból, a mi két tele orezáján virít, az orrának is jutott biz ott jócskán; pedig hát hideg sincs odakünn, hogy rá lehetne fogni. No, de hisz nemcsak hidegből áll a világ! Szabad abban bornak is lenni. De van is, még pedig nemcsak emilyen-amolyan; már mint-

hogy tudniük: az ispan komáékna, a hol a ténésur épen borkóstolóban volt. Aztán a mi több: ott volt a tanító is, ki mindig az ujságot bújja, s azt olvasta valahol, hogy kitalálták a fillokszéra orvosságát! Hiszen ilyen örvedetes hírre, nem is ember, a ki nem iszik, kivált meg hogy esztendő utolsó napja is van! Hát bizony meg is kóstoltatták ott azt a jó savanyút emberségesen, s nem csoda, ha a ténésurnak olyan kedve kerekedett, hogy a mint haza toppanva kézzel-lábbal magyarázná az anyjuknak a fillokszéra veszedelmét, egyszer

csak az ollót is leveri az asztalról a pipa-szárral. Az olló nagy zörögve esik le és a padlóban hegyénél fogva megáll. — «Szűret! kurjant fel ennek láttára vigan a ténésur, — süss, főzz anyjuk, majd meglásd vendég jön, megállott az olló! Úgy lesz; holnap itt az új-esztendő, s bizonyosan átjönnek jegyző sógorék Bodonyosról az ünnepre!» Úgy is lett, alig telepszik le a ténésur az ócska dívánra, a Szamos meg a Betyár szörnyű uga-tást csapnak odakint, szeker-nyikorgás hallik,

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyv-árúrnál kapható:

A MAGYAR NŐK HÁZI NAPTÁRA 1894. évre. Szerkeszti **BENICZKY IRMA.** XXVI. évfolyam. — Ára fűzve 60 kr. 65 kr.-nak előleges (postautalványon) beküldése után a naptárt bérmentve küldjük.

TARTALOM: Naptári rész, a háztartáshoz szükséges naplőjegyzetekkel. — Vargha Gyula. Év kezdetén (képpel). — József Agost főherceg és arája (képpel). — A munka. — Vargha Gyula. Az özeveg (képpel). — Házasság. — Összenőtt ikrek (képpel). — Hasznos tudnivalók. Konyhaszat. Háztartás. — Ólomöntés karácsonyestjén (képpel). — Mluttató rész. Guy de Maupassant. A gyermek. — Zempléni Sándor. Végig az országban (képpel). — Carony B. Örökös bűn. Elbeszélés. — Szabó Endre. Téli tájon (képpel). — Hosszúfarkú japáni tyukok (képpel). — Benda Oszkár. Alkonyatkor. Nyári rege. — Amoen Elin. Bűnös-e?... Svéd beszélyke. — Petőfi. Egy gondolat bánt engemet... (képpel). — Egy német tengeri hajózási vállalat. — A kigyótáncz (6 képpel). — Wollen Antónia. A biztos révben. Elbeszélés. — Lilinokalani királyné (képpel). — A Magyarországon tartani szokott országos és hetivásárok jegyzéke. — Hirdetések.

Hirdetések felvétetnek a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám alatt.

Ékszeretek és ezüstművek **BENEDEK GÁBOR és TESTVÉRE** aranyművesek és órásk. Budapest, Hatvani-utca 17. Alapított 1867. Alapított 1867.

A szokásos árjegyzék-szétküldéstől az idén eltérve, van szerencsénk becsas vevőinket ez uton czégnkre emlékeztetni. Dúsan felszerelt raktárunk a leg-ujabb divat szerint készült és a legkövetelőbb igényeknek megfelelő ékszeretek tartalmazza. — Különösen megemlítendők: Arany és gyémántgyűrűk. Arany és gyémánt fülbevalók. Arany és gyémánt melltűk és nyakékek. Arany és gyémánt karpereczek. Arany óralánczok és nyaklánczok. Arany és ezüst órák kiszabályozva, 2 évi jótállással. Ezüstművek 13 próbás ezüsből, nevezetesen: Teljes evőkészletek 6 vagy 12 személynek, gyermek-evőkészletek, felszeletelő készületek, díszes tokban. Ezet olajtartók, gyertyatartók, karos gyertyatartók, csemegeállványok, cukorszelen-czék, kenyérfosarok, tea- és kávékészletek stb. Minden tárgynak valódiságáért jótállunk. Vidéki megbízásokat lelkiismeretesen elintézzünk. Nem tetsző tárgyakat minden vesztéség nélkül kisereljük. Kívánatra teljes árjegyzéket bérmentve küldünk.

Alapított 1819-ben.

Karácsonyi és ujévi ajándékok dús választékban a legolcsóbb áron **Calderoni és Társánál,** Látszer-raktár: Váci-utca 30. Tanszer-raktár: Kishid-utca 8. **BUDAPESTEN.** Nagy illusztrált árjegyzékeinket szívesen küldjük bérmentesen bárhová. — Vidéki rendelések — azonnal és legnagyobb gondal teljesítetnek. Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egye m-utca 4. szám.)

ÚJ-ESZTENDŐ-KÖSZÖNTÉS. Jantik Mátys eredeti rajza.

ostor-csapkodással, lárával, halálkódással vegyest, s ime szertelen sok pokrócz és bunda közül csakugyan a jegyző sógor, meg a takaros sógorasszony bontakozik ki!

— «Isten hozott, Istenáldjon!» czépp, czupp! hangzik a csók, ömlik a halálkódás. «Hogy vagyatok, mint vagytok? Száz esztendője, hogy nem láttunk! Csak hogy már egyszer eljöttetek!»

A sógorek aztán kikeverőznek a bundából, közben előadják az utazás viszontagságait, az időjárás is emlegetik, hogy milyen különös, nem akar hideg lenni, sem hó; de azért a bundát nem jó elhagyni!

Az este aztán szépen eltelik, nagyszerű pulykát süt vacsorára a ténsasszony (kicsihiján 8 kilós volt!), rétes is van elég, mákos, túrós, diós, almás, s a két ténsúr sűrűn forgatja a zöld kanecst.

— «Több boldog ó esztendő élj sógor!»

— «Az Isten tartson meg téged is, valahányan vagytok!»

Igy telegte szépecskén az idő. A gyerekek a maestrákat kergetik, az asszonyok valami jófajta babról beszélgetnek, a két ténsúr meg a kormányt szítja. Keresztül mentek már természet, időjárás, fillokszerán, anarkhistan, mindenfélén, most már idejutottak. Hijába, e nélkül nem lehet meg az ember, olyan ez, mint jó ebéd után a fekete kávé.

A gyerekek jobbra-balra rég eldülöngéltek, a két ténsúr is kezd mód nélkül laposakat pislanítani, s nagyokat-nagyokat hallgatnak, míg egyszer csak azt mondja a vendég:

— «Hát ha eltelnénk magunkat sógor a jövő esztendőre!»

Úgy is lett, s nem sokára egészséges, harsány hortyogás üdvözölte az újszandó legelső óráit.

Réggel sok jót kíván egymásnak a két sógor «ez esztendőben» s a gyerekek elmondják a verses mondókat. Jól sikerült, csak épen a kis Lauci sült bele a közepé. No de **sehaj!** azért neki is csakugyan kijárt az a fényes rézkáczár, mint a többinek. Pedig az a fődolog.

Aranyos hangulat lep el mindenkit. Félre minden világi baj, aggodalom! Hiszen új esztendő van! Olyan csodálatos sejtélem, remény szállja meg ilyenkor az embert, hogy ezután bizonyosan jobban lesz, mint eddig volt. Ez valami újnak, jobbknak a kezdete!

Derülten is folyik a beszélgetés, mindenféle kellemes dolgokról. Együtt ül mindakét család az asztal mellett, a hol olyan józűzen megregezték. Most várják a harangsókat, majd aztán együtt elmennek az Isten házába.

Azonban kopogtatás hallik, még pedig ugyan-csak jó vastag ujj verheti, ha nem kettő-három, mert a gyerekek zaját is áthatja.

— «Tessék, tessék, csak Isten hírével!...» szóla meg szíves hangon a házigaia; tudja már, hogy valami jó embere jön. Ilyenkor nem ögyleg más.

Nem is esalódik. Nemzetes Káposztás János uram állít be, a maga teljes valóságában. Régi jó komja, jó szomszédja a ténsúrnak, becüleltes perszónátus ember, bíró is volt ideelő, de hát kimarták, most aztán kurátor a szent ekléziánál.

Káposztás uram módosan megáll az ajtónál, egy kacskaringóst köszön, megköszörüli a torkát, hátra simítja a haját, egy nagyot sóhaj, azaz hozzáfog a jókívánsághoz:

— «A mi képen, hogy mindennek legyen kezdete, azon módon van végzete is jónak, rossznak egyaránt. Az esztendő is elfolyik egyik a másik után; tegnap volt, már ma nincs, de megint áll helyébe másik. Ime tegnap is eltemették az őt és már ma felhozta ránk az Úr kegyelme az újat. Ennek az új esztendőnek ezen első napján, azt kívánom én téns komámuramnak, hogy a jó Teremtő áldja meg, tartsa meg erőben, egészségben, szerencsében; bor, búza, békesség soha ki ne szakadjon a háza tájákról!»

— «Köszönöm, köszönöm, nemzetes komám uram,» szól a ténsúr elérzékenyülve, hamarjában pálnács poharat nyom a Káposztás uram markába s kínálja, hogy igyék.

De Káposztás uram a világot sem cselekedne ilyet, hiszen még csak elején jár a szóknak. Egyet köhint tehát s folytatja:

— «Azonban valamiképen szekér rúd nélkül, ló, lába nélkül meg nem lehet, úgy az ember is házastárs nélkül csak a maga nyűge, mert jól mondá azt szent Pál apostol, hogy «nem jó az embernek egyedül lenni». Azért azt kívánom én

téns komámuramnak, hogy téns élete párját is tartsa a meg az Isten mellette, gyarapítsa, ékesítse minden jókban! És...»

— «Köszönöm, úgy engedje Isten!» vág megint közbe a ténsúr s koccintásra nyújtja a poharát.

De Káposztás uram rendületlenül folytatja tovább:

— «És mivel a fa is gyümölcsével ékes, azon-módon az asszonyi állat is gyermekeivel díszes e világon, hiszen már az Irás mondja, hogy: «a mely fa gyümölcsöt nem terem, kivágattassék és a tűzre vetessék!...»

Ezen mondásnál elkezd a jegyző sógor fészkelődni, a jegyzőnek meg félre firtoritja az orrát, mert hát nincs gyermeke. De Káposztás uram milderre semmit sem ad, hanem egyre jobban neki melegedve folytatja:

— «Téns komámasszony körül nem egy-kettő szaladgál, azért azt kívánom, hogy tartsa meg, nevelje fel őket az Isten mindegyikében erőben, egészségben, országunknak és anyaszentegyházunknak díszerre, örömére!»

Itt megint azt tudja a ténsúr, hogy már vége van a sok jónak, s hozzá is fog, hogy viszonzza, de Káposztás uram nem tágít, sok van még benne, s nem azért eszelte ki ütközben, hogy el ne mondja.

Neki keriti hát sallangosan megint, hogy jószág nélkül nem sokat ér az ember, minifogva mindeből azt hozza ki, hogy semmiféle marháját, ökrét, lovat, csikáját, borjút, cselédjét, hozzátartozóját ne érje a ténsúrnek semmi veszedelem ez új esztendőben. Mikor végre ezekből kifogy, emberségből rákeriti a sort a vendégekre is, mire a ténsúr örvendő lárájában közt csakugyan végre jut az ékes mondóknak.

Igy jön még be egymásután egynéhány jó kom, meg az öreg béres, meg a csósz, meg a kondás, s **mindenki hűségezen el mondja a magáét**. A ténsúr anyagi türelemmel végig hallgatja, visszaközönti, aztán sorra kinal füt-fát kalácsal, pálníkával.

Azonban megcsendül a torony régi kis rezgős hangú harangja, s ajtatosságra szólítja a híveket.

— «Menjünk az Isten házába!»

A ténsúr ráveszi az ünneplő bekecsket, a ténsasszony is neki öltözködik, s a vendégekkel együtt megindulnak a templomba.

Kicsi a templom, de olyan sok buzgótság, vigasztalás tér bele!

Kiénekliek ott magukat szívük szerint, végig hallgatják a pap beszédét, mely olyan szépen magyarázza az Istenben vetett bízalom mivoltát.

Lelkiileg megújulva, újjászületve jön haza kiki, s megerősödvé, jó reménységgel eltelve néz a jövő felé.

— «Adjon Isten boldog új esztendőt!»

Szívos BÉLA.

A «BORSZÉKI KÉPEK»-BŐL.

I. Séták.

Elmentem a *Pokol torkáig*,
A hol a szirt két részre válik,
Szűk meredek víz lefelé
— Épen mint Dante képzélte.

Az *Ös-forrást* találtam aztán...
— Tán óriás-sarok fakasztá,
Mikor sziklálkkal küzdöttek,
Tőlök van, hogy a föld remeg.

De meghatóbb a *Pásztor-kútja*
S a beteg pásztor meggyógyulta,
Ki földön császara rátalált
És meggyógyulva lábra állt.

A *Jégbarlangban*... ott nem jártam.
Mért dideregni forró nyárban...
Csak télen csak a jégvirág,
Mikor künn pusztá minden ág.

A *Tünderkert* sem oly tünderi...
— Kivéve, ha vannak tünderi,
Kik játszanak, incelgnek kaczerán
S megtanítanak: az élet mér van.

Inkább megyek az *Arany János*
Órök bugású forrásához.

Mintha ajkam Hippokrené
Hús forrását érintenék.

Kedves a *Szerelmesek útja* —
Órök homály, mély árny befutja,
S oly folytonos fény-zugás,
Meg sem hallik a suttogás.

Mind szépek, nincs szebb a világon!
Mindennap új sétára vágyom,
S oly pontra jutni vágyam int:
Honnan egyszerre látni mind.

A *Bükkös-oldal* magasából
Belátni mindent, messze távol,
Csalhó magas bércz-váraig,
Min hó ragyog, kód pára ing.

Nézd kedvesem, mi szép az alkony!
Ereszkedik az árny le halkan.
Viola-szin kód a hegyen,
Már est van a völgy mélyiben.

Az ormokon még a nap fénye...
— Innen tekintés alá a mélybe,
A mint lenn tünder-fátyalt ölt
S elszűnyad a borszéki völgy...

II.

Búcsú Borszéktől.

Isten veled, Borszék friss Lobogója!
Hús árnyu síták, Isten véletek!
Forrástok gyógy-habját Isten ója,
A mig hozzátok visszatérhetek!

Borszék, mily élénk vágygyal jöttem hozzád,
Te ifjan ismert, rég látott vidék!
Borás meg újra verőfényes országú
Láttára ismét újra éledék.

Mert bár az élet évről évre, lassan
Vállunka rakja súlyos láncait:
Az ifju-kor emléke csoda-balzsam,
A mely egyszerre megfiatalít.

Erőm megújult, ifju lettem újra,
Szívem megint újjongott és örült;
Zöld tenyvesid, szellőid gyöngéd útja
Életemből negyven évet lerőlt.

Te itt az élet fúratát vándorának
Hús árnyaidban édes enyhét adsz;
Hozzát se gond el nem kisér, se bánat,
S a munka terhe, — itt nem érzem azt.

A rég nem izelt édes pihenésben
Idém virágos partok közét folya;
Virágit, miken andalogva késtem:
Hú nőm szeme, kis lányom mosolya.

Mikor jövénk, testvér-karok fogadtak,
Testvéri ajkól most áldászókak,
S a melyeken hű emlékim tapadnak:
Minden bokor, hegy, völgy, minden kis ér.

Isten veled, Borszék, de nem örökre!
Forrástok, erdők, Isten véletek!
Az ég legyen mindnyájatoknak öre,
A mig hozzátok visszatérhetek!

Szász Károly.

A MENEKÜLŐ.

Révész Imre festménye.

Költő, festő, szobrász szeretettel és lelkesedéssel fordul vissza mindig a történelem egy-egy korszakához, mely hőseket, nagy embereket adott a világnak, eszméket hirdetett az emberiségnek és szabadságot szerzett nemzetének. A mi történelmünknek egy még alig múlt korszakát is, az 1848—49-iki szabadságharc lelkesítő hatását látjuk újra és újra a költők és művészek alkotásában, mint a nemzeti érület kifejezését.

Révész Imre, az ifjabb festői nemzedék e pyorsan kiemelkedett, s magyarosságában tösgyökerező tagja, az idejünk művészi nemzetközi kiállításán is az 1849-iki események egyik epizódjával vívott ki újabb elismerést, «A mene-

külső» című festménye mélyen átértett jelenet a szabadságharc tragikus végnapjából, mikor a fegyver kihullt a vitézek kezéből, a haza földje vésszé vált igaz fiaira, üldözők nyomozták őket, s börtön és halál várt rájuk.

Bujdosva, áruhában barangoltak az országban, keresve titkos utat, alattomos alkalmat, hogy az üldözést kijátszhassák, s elmenekülhessenek. Segítségükre volt mindenki, úr és paraszt. Nem is kérdezték az ilyen bujdosót, hogy kiesoda; jobb is volt nem is mutatni, hogy tudja, mi járban van, hanem adtak neki pihenő helyet, elkalauzolták mellékösvényeken és istenhözadókat mondtak neki.

Egyszerű, paraszt háza tért be egy ilyen bujdosó, kimerülve, elfáradtan. Felső kabátja alatt ott van a honvéd atilla. A paraszt család szívesen megvendégeli, de mindenki nyughatatlan, mindenki fél a jövő pillanattól, hogy nyakukra hozza az üldözőket. A környéken zsandárok cirkáznak, jó lesz minél hamarabb tovább futni. A kalauz, a ki a bujdosót majd tovább vezeti, ott ül az ajtó mellett, megbízható ember, tudja az utat a patak szélén, a réteken keresztül a szomszéd tanyáig.

Még van idő — tovább mehet. Egy fiatal menyecske, karján kis gyermekével, az ablaknál áll, onnan kíméli az utat. Az öreg asszony, a két férfi, kiknek arcán annyi meghatottság látszik, intik: gyorsan, gyorsan! A lány az ajtót nyitja: most még van idő; a kalauz is fölállni készült ültéből: menjünk.

A bujdosó komor, sötét arccezal ül az asztalfőnél. Vajjon jobb-e neki menekülni, elhagyni a hazát, övét. Ugyan, mikor térhet vissza, mikor láthatja meg azokat, a kiket szeret, a kik most is halálos aggodalommal gondolnak rá?

A kép egy sötét, gyászos korszak megható jelenete, a minő akkor ezer és ezer játszódtat le.

SZERB MESEMENDŐ.

Joanovits Pál festménye.

Ez a czime *Joanovits* Pál hazai festőművésszünk egyik újabb alkotásának, mely egy öreg szerb mesemondót és hallgatóságát tünteti föl igen sikerült, jellemző csoportosításban s a Balkán-félszigeti szerbeknél szokásos öltözetben és környezetben. A guszlárok, ének- és mesemondók mind maig nagy becsben, sőt tiszteletben állnak a szerb nép előtt, mely részint faji sajátágainál, részint műveltségi állapotainál fogva kedvet s gyönyörűséget találja kivált a hősi dalok és régi történetek hallgatásában; a régi költészetnek szájról-szájra járó alkotásait pedig talán sehol egybeült nem őrzi hűbben s nagyobb számban a nép emlékezte, mint a szerbeknél. Bizonyosságai ennek azok a gyönyörű szerb dal- és balladagyűjtemények, melyek egész Európában a legnagyobb elismeréssel találkoztak. A régibb népköltészet maradványainak nincsenek hívebb és kedveltebb tolmácsai a szerb nép előtt, mint az öreg mesemondók, vagy az olyan vén guszlárok, a kikben az aggkorral a vakság is párosul. Egyik-másik ilyen vak énekes egész próféta számba megy, kit nyári estéken valamely nagy árnyas fa tövében, a telielen a házi tűzhely köré seregelve oly örömet, mint ajtatossággal hallgat a család, vagy olykor egész atyafiság apraja, nagyja.

Joanovits Pálnak élénk megfigyelő tehetsége és lelkes fajszeretete igen elősegíti művészi esetét, hogy a szerb élet alakjait és jeleneteit megkapó eredetiséggel és igazsággal ábrázolja képein, melyek nemesak itthon, hanem külföldön, kivált Angliában is kelendőségnek örvendnek. Joanovits Pál még legjobb korában levő fiatal férfi. Verseczen született 1859-ben. Művészi tanulmányait Bécsben kezdte, hol 1882-ben akadémiái jutalmat is nyert. 1885-ben Münchenbe költözött; majd pedig nagyobb tanulmányozó utazásokat tett Közép-Európában. Genre-képei a legkeresettebbek, melyeknek tárgyait legörömetebb a szerb és a keleti életből meríti. Egyik festményét, mindjárt az első közlöt, melyet itthon állított ki, a nemzeti kaszinó vette meg. Eddigi fejlődése szép jövőt ígér további haladásának is.

BOMBARNAC KLAUDIUS.

EGY HIRLAPFÜDŐSÍTŐ JEGYZŐKÖNYVE.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francoziából fordította HUSZÁR IMRE.

(14-ik fejeletény.)

(Végn.)

Klork Czinca föluggrott, az ablakhoz rohant, kinyitotta és mind a ketten kinéztek. Egy máhás szekér állt meg a ház ajtaja előtt. A láda, különféle felírásaival: «Félül, alul, törekeny, üvegmenüek, őrszandó a nedvességtől» szintén ott van, félül összezúzva. A terhes szekérhez egy másik kocsi ütődött, épen abban a pillanatban, mikor a ládat leemelték róla... A láda lezuhant a földre, összetört... és Kinko kiugrott belőle... elevenen, a maga valóságában.

Alig hihetek a szemeimnek!... Hát az én fiatal barátom nem pusztult el a rebbanástól?... Nem, mert a mint mindjárt meghallom a saját szájából, a légnymás kibodta őt a pályatestre ugyanabban a pillanatban, mikor a mozdony szétbukkant. Eleinte mozdulatlanul feküdt, aztán érezvén, hogy nem sebesült meg, — a mi valóságos csoda volt, — félrehúzódott mindaddig, míg észrevétlenül visszatérhetett a podgyászokocsiára. Én már akkor kijöttem abból a kocsiból, s miután hiába kerestem őt, azt kellett hinnem, hogy a szerencsétlenségnek áldozatává lett.

Tehát a sors ironiája úgy akarta, hogy Kinko, miután egy ládába becsukva a máhák közt hateraz kilométernyi útát tett meg a Grand-Transzasiatik vasúton, miután annyi veszélytől, a rablók támadásától, a mozdony szétbukkanásától megmenekült, egy ostoba véletlen, két kocsi összejutásának miatt Peking egyik utcájában, önfeláldozó utazásának, — igaz, hogy csalással egybekötött utazásának összes gyümölcseitől megfosztották. A mi magát az utazását illeti, habár csempészet volt is, nem találók szavakat e merész tett kellő jellemzésére.

A máhás szekér kocsiát elkezdett lármázni egy élő lény ily váratlan előbukkanására. A legközelebbi perczben már összeesortosult a nép, a család kiderült, a rendőrök megjelentek... Mit tegyen a szegény román fiú, a ki egy szót sem tud kínai nyelven és csak a tagletek hiányos nyelven tudja magát kifejezni. Nem is sikerül neki megértetnie magát; de különben is miesoda magyarázatot adhatott volna?

Klork Czinca és én, ott álltunk mellette. — «Czinkám!... kedves Czinkám! kiáltá Kinko és a szivére zorította az ifjú leányt. — «Kinkom!... kedves Kinkóm!» — felelé Czinca, miközben könyvei egybevegültek. — «Bombarnac úr!» mondá aztán a szegény fiú, a ki már csak az én közbejárásomban bizik. — «Ne essék kétségbe, Kinko, — mondám, — számoljon rám!... Ön él, holott azt hittük, hogy meghalt. — «Hej! nem is sokkal jobb az én állapotom, mint ha meg volnék halva!»

Tévedés! Minden állapot jobb a halottinál — még akkor is, ha az embert börtön, sőt kínai börtön fenyegetné is. És a szegény Kinkónak csakugyan a börtönbe kellett vándorolnia. Dacára az ifju leány könyörgéseinek, a melyekkel én is egyesíttem az magaméit, noha a nélkül, hogy képes lettem volna magamat megértetni, a rendőrök elvitték a szegény fiút, a csöcselék hangos kacagása és gúnyolódásai közt...

De én nem fogom őt elhagyni... Nem, ha eget, földet kellene is megmozgatnom; nem halgatom el!

XXVII.

Hanem egy órai időt sem szabad elvesztegetnünk, mert a kínai rendőrség, ha sok fogyatkozásban szenved is, legalább gyorsan és sommasan végez. Az elfogás és a főlakasztás nagyon hamarosan követi egymást; azt pedig nem szabad megengednünk, hogy Kinkót felakasszák, még csak in effigie sem.

Karomat nyújtom tehát Klork Czinca kisasszonynak, felszámoltam a kocsimra és mind a ketten gyorsan visszatértünk a *Tizezer Álom*hoz címzett vendéglőbe. Ott megtalálom Noltitz őrnagyot, Catera urat és nejét és legnagyobb szerencsémre az ifju Pan-Saót is, a ki ezúttal megszabadult Tio-King orvostól. Pan-

Sao a legnagyobb örömmel lesz tolmácsunk a kínai hatóságok előtt. Ekkor a kétségbeesett Czinka jelenlétében elmondom utátrásainknak mindazt, a mi a jegyesre vonatkozik...

— «Nem engedhetjük, hogy ezt a derék fiút el-ítéljék!» — mondá Noltitz őrnagy. — «El kell mennünk a Grand-Transzasiatik vezérigazgatójához. Ha értesül az eseményekről, ő lesz a legelső, a ki meg fogja akadályozni a további törvényes lépéseket.» — «Kétségkivül — mondám — mert nem lehet tagadni, hogy Kinko a vonattal együtt az összes útasokat megmentette.» — «Nem is említve a császárj kinceseket — jegyzé meg Catera úr, — az ő felsége millióit!»

— «Mindez nagyon igaz — viszonzá Pan-Sao — de szerencsétlenségre Kinko a kínai rendőrség kezébe és a börtönbe került. Már pedig igen nehéz dolog kiszabadulni egy kínai börtönből.» — «Siessünk — mondám — és menjünk a társulat igazgatójához.»

A fiatal román nőt a derék Cateráné asszonyágnak ép oly túlzó, mint őszinte gondjaira bíztuk. Karolina nem akar többé mellőle távozni; kijelentette, hogy a leányának tekintti, és egy anya hősiességével fogja őt megvédelmezni. Mi négyen: Pan-Sao, Noltitz őrnagy, Catera úr és én elmentünk a pályaudvarra és a Grand-Transzasiatik vezérigazgatóját a saját hivatalos helyiségében kerestük fel.

Pan-Sao elmondta neki az esetet és minthogy az igazgató eléggé folyékonyan beszél és teljesen jól érti az orosz nyelvet, az őrnagy és én szintén részt vehettünk a vitában. Mert igenis, vita keletkezett. Ez a valószínűen khinezer nem tartózkodott makacsul ragaszkodni ahhoz a fölfogásához, hogy a Kinko esete rendkívül komoly... Ily körülmények közt végrehajtott család... oly csalás, a mely hateraz kilométernyi távolságig folytatattik... oly csalás, a mely ezer frankkal károsítja meg a Grand-Transzasiatik társulattat és a részvényeseket...

Szóval semmit sem bírtunk eligazítani. Az igazságszolgáltatásnak szabad folyása lesz a Kinko családi ügyében.

Mit tegyünk?... — «Uraim — mondá Pan-Sao, — én tudom, hogyan kezelik az efféle dolgokat Pekingben és az egész Mennyei Birodalomban. Nem fog két óra eltelni azon percz közt, a melyben Kinkót elfogták és azon idő közt, a mikor a járásbíró elé állítják, a ki hivatal van az efféle ügyekben itélni. Kinkóra nemcsak a börtön vár, hanem a talpainak megbotozása is.» — «A talpotozás!» — kiáltá a színész. — «Valóban az!» — viszonzá Pan-Sao.

— «Ezt a gyalázatoságot meg kell akadályozni!» — mondá Noltitz őrnagy. — «Legalább is meg kell kíséreni a megakadályozását, — felelé Pan-Sao. Ennél fogva azt indítványozom, menjünk el a bírósághoz, a hol én meg fogom próbálni a szép román leány jegyesét megvédelmezni, és vesztsem el az ábrázatomat,* ha ki nem segít me őt a hínárból.»

Ez csakugyan a legjobb, az egyetlen mód volt. Kileptünk a pályaházból, kocsiira ültünk és húsz percz alatt elérkeztünk ahhoz a meglehetősen silány külsejű házhoz, a melyben a járásbíró hivatalosan ténykedik.

Nagy tömeg nyüzsgött itt. A dolognak hire futott. Köztudomású lett, hogy egy család egy ládában adotta föl magát és Tifiszől Pekingig ingeny útazott a Grand-Transzasiatik egyik podgyászokocsián. Mindenki látni és ismerni akarja ennek az eredeti embernek az arcát... Még senki sem tudja, hogy ez a «csaló» egy valódi hő.

Ott áll a mi derék utátrásunk, két mogorva és citromsárga arcú rendőr közt. Ez a két bulldog kész őt visszavinni a börtönbe a bíró parancsára és a talpára mérni egy tucazt pálncaütést, ha a büntetés súlyosbíttására iteltetnék el. Ekkor előlépett Pan-Sao. A bíró ismerte és mosolygott is rá.

Ezen utátrásunk atyja gazdag pekingi kereskedő és thea-szállító. Így a bíró fejbőlintásai mindjárt barátságosabb indulatot árulnak el.

Fiatal ügyvédünk lelkes és szellemes volt. Tudott érdeklődni kelteni a bíróban; el tudta érzékenyíteni a hallgatóságot az utazás elmulasztása által, a melynek nevezetesebb mozzanatait

* Kínai szójárás és körülbelül ezt jelenti: «Né legyek becüleltes ember»...

elsorolta és végül ajánkozott, hogy megtéríti a társaságnak az utijegy árát.

Szerencsétlenségére, a bírő ezt nem fogadhatta el. . . A vádlót nem csupán anyagi, hanem erkölcsi kárt is okozott, stb. stb.

Erre Pan-Sao neki hevílt és noha semmit sem értünk a beszédéből, mégis eltaláltuk, hogy a Kinko bátorságáról, az utazók élete megmentésének érdekében tanúsított önfeláldozásáról beszélt és végre, mint legutolsó és legfőbb érvelést emelte ki, hogy védenéze megmentette a császári kincstárt.

Hasztalan ékesszólás! Az érvek sikertelenek e kérelmetlen hivatalnok előtt, a ki hosszú bírói pályája alatt nem mentett fel tiz vádlottat. A talpbotozást ugyan elengedte a szegény vádlottnak, de hat hónap börtönre és a Grand-Transzasiatik társaságnak fizetendő kártérítésre ítélt. Aztán ezen elítélő gép intésére a szegény Kinkót elvezették.

«De a XX-ik Század» olvasói még se szomorodjanak a Kinko sorsán! Ha száz sornyi kéziratot kellene is elvesztenem miatta, mégis inkább megmondom már most, hogy mindent szépen rendbehozunk.

Kinko másnap diadalmasan vonult be a Sasua sugárukon levő házába, a hol mi is egybegyülekeztünk, miután Caterináné asszonyság anyailag vizsgáltta a szerencsétlen Klork Cinkát.

A Kinko ügyét a hírlapok vették a kezükbe. A pekingi «Si-Bao» és a tian-csini «Chinese Times» a fiatal román megkegyelmezését követelték. Ezen olajfészek eljuttattak az Ég Fia lábához, sőt eljuttattak odáig, a hol a császár fülét vannak. Ezenfelül Pan-Sao is eljuttatott ő felségéhez egy kérvényt, a melyben elbeszélte az utazás viszonyosságait és nyomtatékosan kiemelte, hogy Kinko önfeláldozása nélkül a kincstár aranya és drágakövei most a Farsukiar és czinkostársai birtokában volnának, pedig, Buddhára! ez a kincs megmentése más valmit érdemel, mint felévi börtönt.

Úgy van! Tizenötezer taelt, vagyis százezer franknál többet érdemelt, mert az Ég Fia, egy nagylelkű rohamában ezt az összeget küldte ajándékként Kinkónak, egyúttal elengedvén neki a büntetését.

És most engedjék meg nekem a «XX. Század» olvasói, hogy végezsek azon útitársaimmal, a kiknek a számaik reporteri jegyzékönyvem lapjain szerepeltek.

Az 1-ső és 2-ik szám, Ephrinell Fulk és Bluet Horácia kisasszony, nem tudván megegyezni a házassági szerződésben megállapított különböző százalékok és osztalékok fölött, Pekingben való megérkezésük után harmadnap elváltak egymástól. Akár még se történt volna az egybekelés a Grand-Transzasiatik vonatán, és Bluet Horácia kisasszony maradt. Engedje a Mindenható, hogy a szikár és sovány hölgy tömérdek haját arathasson a khinai koponyákon és az élelmes úgynök az amerikai gyártnányú fogakkal ékesítse a Mennyei Birodalom összes állkapczeit.

A 3-ik szám, Noltitz örnagy, az orosz kormányszékhelyéből Pekingben építendő kórház elömlőmunkáitával van elfoglalva, és mikor az elválasztás órája ütött, éreztem, hogy igaz barátot hagyok hátra e távoli országban.

Nem szükséges hozzá semmi különösebb műszer. Elég, ha a körtét vízbe mártjuk. A körtéről lehulló vizesöppek bizony megmutatják a kellő pontot az asztalon vagy a pallón. Ezt a pontot gondosan megjegyezzük, az áruól csöppeket pedig feltöröljük. Ez előkészületnek természetesen titokban kell történnie, hogy a nézők már felfüggesztve találják a körtét és semmit se tudjanak a lehullott csöppekről.

A kellő pillanatban oda tartjuk a kését a megjelölt pontra s valaki gyufával meggyújtja a cérnaszálat. A körte lezuhan s ha elegendő magasságból esik le, a kés élére esve, okvetlenül ketté vágódik. Szükséges persze, hogy a kés jó éles, a körte pedig ne tulságosan kemény legyen.

Két éles kését keresztbe tartva, a körtét így módon négy szeletre is vágthatjuk.

illeti, most már odáig jutott, hogy naponként csupán egy tojás sárgáját eszi meg, mint mestere, Cornaro tette és azt reméli, hogy a velencei nemes példájára ő is százéket óvív fog élni.

A 8-dik szám, Sir Francis Trevelyan, és a 12-ik szám, Farsukiar uraság; az előbbi, a ki nekem elvételteláddással és egy szivarral tartozik, soha sem láttam többé; az utóbbiról pedig soha sem hallottam, hogy felakasztották volna. A hirneves és kiváló bandita kétségektől lemondott a Grand-Transzasiatik igazgató-tanácsosi állásáról és a mongol tartományok térségein folytatja dúsan jövedelmező pályáját.

Vége a 11-ik számom: Kinko, nagy ünnepességgel nőül vette Klork Zinka kisasszonyt, a mit talán mondanom is fölösleges. Valamennyien jelen voltunk a menyegzőn, és ha az Ég Fia gazdagon megjutalmazta a vőlegényt, a menyasszony is értékes és pompás ajándékokat kapott az útasoktól, a kiknek, életét az ő jegyese mentette meg.

Én magam három hétig maradtam Pekingben; aztán tengeren tértem vissza Franciaországba.

Most még egy vallomást kell tennem, a mely eléggé kínos a hiúságomra nézve. A Mennyei Birodalom fővárosába való megérkezésem utáni napon egy a Lan-Cseuból küldött sürgönyömmre a következő szövegű távirati választ kaptam:

«Bombarac Klaudius, Peking, Khina.
A «XX. Század» szerkesztősege megbizta levelezőjét, Bombarac Klaudius, hogy szerencsekívánatait és hódolatát fejezze ki a hős Farsukiar uraság előtt.»

De én mindig erősen azt vitattam, hogy ez a sürgöny soha sem érkezett el a rendeltetési helyére, — a mi a czimzettel megkímélt attól a kellemetlenségétől, hogy feleljen rá.

TERMÉSZETTANI KISÉRLETEK ESZKÖZÖK NÉLKÜL.

«Tom Tit száz kísérleté»-ből.

A körte-szelés.

Miképpen kell a kését a cérnaszátra függesztett, még pedig lehetőleg igen magasra függesztett körtét alá úgy tartani, hogy a körte, a mint a cérnát elégettük, épen a kés élére essék és ketté vágódjék?

Nem szükséges hozzá semmi különösebb műszer. Elég, ha a körtét vízbe mártjuk. A körtéről lehulló vizesöppek bizony megmutatják a kellő pontot az asztalon vagy a pallón. Ezt a pontot gondosan megjegyezzük, az áruól csöppeket pedig feltöröljük. Ez előkészületnek természetesen titokban kell történnie, hogy a nézők már felfüggesztve találják a körtét és semmit se tudjanak a lehullott csöppekről.

A kellő pillanatban oda tartjuk a kését a megjelölt pontra s valaki gyufával meggyújtja a cérnaszálat. A körte lezuhan s ha elegendő magasságból esik le, a kés élére esve, okvetlenül ketté vágódik. Szükséges persze, hogy a kés jó éles, a körte pedig ne tulságosan kemény legyen.

Két éles kését keresztbe tartva, a körtét így módon négy szeletre is vágthatjuk.

Hegyezett végén megálló czeruza.

Hogy a hegysesze faragott czeruzát miként lehet hegyeztetni végén álló helyzetben tartani, azt rajzunk oly világosan mutatja, hogy csak kevés magyarázat szükséges hozzá.

A feladat megoldásához nem kell egyéb egy tollkésnél. A kését a czeruza hegyezett vége közelében beloszurjuk a czeruzába, aztán óvatosan próbálgatva hajtuk befelé a kés nyelét addig-addig, mignem érezzük, hogy eltaláltuk az egyensúlyt.

A czeruza és a tollkés együttvéve tartják egymást egyensúlyban. A fizika törvénye szerint ez esetben a nehézkedés súlypontja a támaszponton (az újjon, asztalszára, stb.) fölül van s ez biztosítja az egyensúlyt.

Tágabba vagy szűkebbre hajlitva ki vagy be a kés nyelét, a czeruzát különböző állásba juttathatjuk. Mikor a nehézkedés slypontja a czeruza tengelyének hosszabbodásába esik, akkor a czeruza teljesen függélyesen fog állani.

LÁTOGATÁS KOSSUTH LAJOSNÁL.

Közlebb egy fővárosi polgári fia, egy iparúzó pályára készülő fiatal ember. Villányi Károly, szakjába vágó tanulmányozás czéljából a nyugati országokban utazgatván, elment Olaszországba is, s a mint Turinba érkezett, ott először is Kossuthnál kívánt látogatást tenni, s meg is jelent Kossuth lakásán, de a nagy hazafit személyesen nem láthatta, mert épen akkor gyöngékedett. Kossuth nővérének, Ruttkayné úrnőnek azonban bemutatthatta magát, ki nagyon szívesen fogadta a lelkes magyar ifjút, de bátyjához nem vezethette be. «Legnagyobb sajnálattal kell Önnek tudatnom», — mondá Ruttkayné a fiatal embernek, — «hogy bátyám most gyöngékedése miatt senkit nem fogadhat, sőt még nekem is meg van tiltva, hogy sokat beszélgessek vele, mert megerőltethetné magát s ilyen agy korbán a legesélyesebb izgalom is könnyen végzetessé válhatnék rá nézve.» Ezt mondva, helyet foglalt a fogadó-terem pamlagán s az ifjút is leültette, mivel huzamosabban s a legnagyobb nyájassággal beszélt, újra előhozván, hogy bátyja épen az napon kelt föl egy hétig tartott fekvő betegeskedéséből.

Beszélgetés közben meglepődéssel hallgatta az agy úrnő, hogy a fiatal ember ipari és kereskedelmi pályára szánta magát s hogy épen ismeretének gyarapítása végett utazik. — «Bátyám és én különösen tudjuk becsülni e pályát», — jegyzé meg Ruttkayné, — «s rendkívül szeretjük és becsüljük azokat, kik a nálunk eddig lenézett ipari és kereskedői foglalkozásra képezik magukat s e két életjárat a műveltség és közbeesülés olyan fokára iparkodnak emelni, melyet e pályák megérdemelnek s melyre a nyugati országokban már régebben fölemelkedtek.»

Majd a fiatal embernek azon megjegyzésére, hogy Kossuth igen bölesen választotta tartózkodása helyétül a derék olasz nemzetnek ezen egyik legszebb és legszöndesebb városát. Ruttkayné így felelt: — «Szép és csöndes város Turin, az igaz; de képzéjje el, mégis mily iszonyú helyzet így élni, mint mi ketten élünk, teljesen egyedül, elhagyottan idegen országban s ilyen aggkorkban és hozzá még betegesen is! Csak az a szerencse, hogy Basso orvos úr oly rendkívüli razszakodással és hűséggel van irántunk. Bátyám fia Napolyban vannak, s Napoly annvira van innen, mint Budapest. Mi leanne, ha valami baj történnék velünk? Pedig a mi korunkban minden perczben készen kell lennünk a legrosszabra is. Én magam nem is tudom, hol élek. Testileg itt lakom ugyan, de lélekben mindig otthon vagyok. Egyetlen vizsgáltásom, hogy a magyar lapok szerkesztői olyan szívesek, hogy lapjainkat megküldik bátyámnak; így annyi huzai olvasni valók van, hogy az egész év folytán is alig veszünk kezünkbe egy-egy olasz lapot.»

Aztán az európai művelt népek élet- és haladása kerülén szóba, Ruttkayné úgy nyilatkozott, hogy mind ő, mind bátyja jobban szeretik a szász-germán nemzeteket, mint a latinokat, mert amazok, kivált az angolok, sokkal higgadtabb természetűek és megbízhatóbbak.

A hazai politikai állapotokat illetőleg Ruttkayné osudálkozásait nyilvánította, hogy a polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslat annyi ellenzessel találkozott nemcsak a főpapság, hanem némaly törvényhozási tényezők részéről is. «Lássá», — mondá vendégének, — «itt Olaszországban, e nagy katolikus államban, már régén törvényesen be van hozva a polgári házasság intézménye, és mi nálunk mennyi nehézséget gördítenek annak megvalósítása elé! Egyidő óta olyanok nálunk az emberek és események, mint a kaleidoskop, melynek képei minden fordulatnál újra meg újra és mindig másképp változna. Bátyám már csak az új nemzedékben reménykedik k, mert a most szereplő emberekben nem tud bízni i. Bátyám épen nem forradalmár, mint elleni híresztelek; hisz az lehetetlenség, örültség volna jelenleg

ő csupán azt akarja, hogy a nemzet azt, a mi je még megvan, ne engedje kezeiből kisiklani.»

Majd a műveltség mai irányára tért át a beszélgetés. Erre nézve Ruttkayné a következő észrevételeket tette: «A mai műveltségnek legszöndesebb árnyoldala az, hogy kiirtja az emberek kebleiből az ideálmust és honszeretetet s helyökbé az önzést ülteti. Mindenütt és mindenben az egyéni önérték iparkodik érvényesülni.»

Elbuculásakor a fiatal látogató, ha már magával Kossuthal nem lehetett szerencsés találkozni, hogy emlék nélkül még se távozzék a nagy hazafi lakásból, azt a kérést intézte Ruttkaynéhoz, hogy ő legyen kegyes pár sorte beírni az emlékkönyvébe. Az agy úrnő készséggel engedett a kérésnek s a következő sorokat írta emlékkönyvébe:

«Vezérlő önt a hazaszeretet dícső csillaga az életpályán, hogy azon óntudattal jusszon az élet végéhez, hogy betöltötte léteinek legemesebb, legszebb és legnehezebb feladatát. Turin 1893, november 28-án, Ruttkayné Kossuth Luiza.»

Ezzel a látogató fő végját és czélját ugyan el nem érve, de mégis emlékeztesen órat töltve Kossuth lakásán, eltávozt Ruttkayné úrnő azon biztatásával, hogy válassztott pályáját el ne hagyja, s azon bátorításával, hogy látogatását alkalmileg ismétlje.

INTERVIEW.

Szatira.

Az interviewt sem ismerék Azok a naiv ruháik.
— Lám párhuzamra van elég Súly! Megvonnjuk? E, minek? —
Elég az hozzá, hogy mi már Ismerjük ezt is szerelőt: Modern emberek ez kijár,
Mint régentén a — huszonöt.

Oh szép találmány ez nagyon És praktikus is rendkívül: Megtudni mérést ott, vajjon Mit rejt magában azt belül? Ezért Lesage ördöge rég A háztetőket szedte le: Egy interview nekünk elég És tisztán látunk bele.

Föltún egy államférfi ma: Ott van az interviewelő. És hasztalan! nincs grácia: Felelni kell, nyilvánvaló. Mit tervel és szándéka mi, Hogy fogja gérálni magát? És köblét ő megnyitja — ni, S az interviewos belelát.

Letún egy államférfi ma: Az interviewos ott terem; Kezében óriás czeruza És kérdze, faggat szüntelen. Meg mért bukott, mi volt oka, Mit fődtek el a kuliszák? S megtudjuk, mondja ő maga: Bukott, mivel — megbuktának.

A művészet derült egén Feljő egy csillag fényesen; A faggató hozzája mén És interviewol szívesen. S megtudjuk azt, hogy Henriette Csak a művészetének él, Szép smukkokat nagyon szeret, Hogy nem fogad s kerőt remél.

Emelgeti szörnyű fejét A kommunizmus réme már: Az interviewos legelőbb Rothschildhoz megy és töle vár Válassza ez megmondja neki, Hogy ő, bár maga mitse fél, E morgalmat nem szereti, S ily durvaságot elítél.

Egy nagy tudóst — ez rossz dolog! — A plágiumnak vádjá ér; Az interviewos bekopog Ó nála s választ töle kér. S megtudjuk, hogy a vád silány, Mert a tudós csupán «cizált», S Molière is s több más — de hány! — Ott vett sujet-t, a hol talált.

Oh szép találmány ez nagyon És praktikus is rendkívül, S megérjük még: egy szép napon, Az interviewos hogy felül A szívárványra s fölmegejzen

Hegyezett végén megálló czeruza.

Az égbe és ott ügyesen Meginterviewolja magát A szép teremtes nagy Urát: Kérdvén — s kap választ Tőle rá — Hogy őt mi végre alkotá?

UVÁRY BÉLA.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Újváry Béla. Század vége. Szatirák. Budapest 1894. Nem volt még ország, nem volt még kor, melyben a szatiraköltő elég tárgyat ne talált volna. Emberi bűnök, gyarlóságok, melyek a gúnynak csipkedését, sőt olykor szeges ostort is megérdemlik, mindenütt mindig voltak és lesznek. Korunk, a XIX. század vége, különösen gazdag ily bűnökben és gyarlóságokban s hogy napjainkban szatira mégis oly ritkán terem, talán a változott irodalmi ízlésnek tulajdonítható, de az is meglehet, hogy mélyen a korszellemben gyökerezik. Újváry Béla, ki ezúttal egy egész kötet szatírával lépett a nyilvánosság elé, művelt, talentumos író. Van élénk megfigyelő tehetősége és józan ítéllete; de gyakran érezzük, hogy költői ereje nem áll arányban írői intelligenciájával. Kerek egészet alkotni ritkán tud s nem igen ért hozzá, hogy kell a mellébeszést háttérbe állítva, a lényeges vonásokat kidomborítani. Innen van, hogy a kötet több verse egységes hatást nem tesz s

A körte-szelés.

Természettani kísérletek eszközei nélkül.

a számos igen sikerült részlet mellett sem gyönyörködött eléggé. A tíz ives kötet összesen huszonkilenc szatírárt tartalmaz; ezek közül néhány az egész kort igyekszik festeni kirívó gyarlóságával («Század vége», «Modern világ», stb.), a legtöbb azonban a társadalom egyes fordulópontjait, kinövéseit ostorozza. Pelengárré állítja a stréberséget, a kapaszkodást, — a törpe érdemek ünneplését, a lakomázó gyülekezéseket, az interviewölés, az apró hirdetések révén felburjánzó társadalmi fonákságokat, a királyi táblákért versengő városokat, stb. stb. A csinos kiállítású kötet Hornyánszky Viktor sajtója alá került ki, ára 1 frt. 20 kr. Mutatványúl fontebb közlünk a kötetből egy szatírárt.

Kazinczy Ferenc levelezéseiből a 4-ik kötetet adja közre a tud. akadémia dr. Váczy János szerkesztésében, ki az előbbi három kötetet is sajtó alá rendezte. Ez a kötet az 1806. jan. 1-jétől 1807. ápr. 30-ikáig terjedő levelezéseket foglalja magában, összesen 250 levelet, melyek közül 133-at maga Kazinczy írt, s ezek legnagyobb része az ő reformatori törekvéseire, a Csokonai emlékköve felállítására, az úgynevezett *Árkádiai pör-re*, saját eszlái körülményeire, a napoleoni harczokra s kivált Napoleon egyéniségének méltatására vonatkozik. A többi leveleket Cseréy Farkas, Kis János, Szentgyörgyi József, id. Wesselényi Miklós, Révai Miklós, Döbrentei Gábor, Horváth Ádám, stb. írtak. A kötet nagybecsű adalékokat szolgáltat e század legelején volt irodalmi s egyéb állapotainkhoz, a nyelvújítás küzdelmeihez, a levelezők belső gondolatvilágához és eszmeköréhez. Dr. Váczy János gondoskodott, hogy a ma már homályos vonatkozások megérthetők legyenek. A 644 lapra menő kötetet terjedelmes bevezetéssel, az egyes leveleket bő jegyzetekkel látta el, s név- és tárgymutatót is állított össze a könnyebb eligazodás végett. A kötet Kazinczy összes műveinek egyik részét teszi; kívánatos volna, ha gyorsabban követnék egymást az egyes kötetek, mert így nagyon soká kell várnunk, míg a nagy nyelvújító összes művei a közönség kezébe jutnak. Ára 5 frt.

A tündöklő csúcs, elbeszélések, írta F. Ferencz, kinek neve új az irodalomban, de első kötetete tehetőségre mutat, kivált ha a pongyolástól is megszabadul. A négy elbeszélés közül legsikerültebb «A tündöklő csúcs», melytől a kötet is címét nyerte, és a «Magános fenyő» című. A «tündöklő csúcs» allegoria. Egy magas hegytöcsön hajnalban és alkonyatkor titokzatos ragyogás gyúl ki. Rhó tudni akarja, hogy mi az, s az ismerősök és az egész vidék gyönyörködése közt felhatol oda, elhagyva kedvesét, az élet nyugalmát. Nem talál egyebet, mint közönséges csillám-palást, a mi elég van a völgyben is. Ezért hozta a nagy áldozatot. De a völgyből látják, hogy feljutott a tündöklő csúcsra, égő katonokban tömjénet gyújtanak neki, melynek füstje föl száll a hegyre. Rhó pedig lefelezi a tündöklő követ, s forogtatja a nap sugariban. Lent a völgyben ünneplik a merész embert, neki sokszor eszébe jut, hogy ő most smít, de azzal nyugtatja meg magát, hogy nem szabad a népet megfosztani ideájától. Ha valaki fel akar hatolni hozzá, követ zúdit rá. Végre azonban tulajdon fia tör fel, meglátja a hitvány követ s megátkozva apját, s aztán együtt ugranak le a mélységbe. A kötet Kilián Frigyes könyvtársánál jelent meg, s ára 1 frt.

Jóka Mór írói működésének örömmünnepe alkalomból az Eötvös-alap orsz. tanító egyesülete *Ünnepi olvasmányok* czimzen tartalmas füzetet adott ki a magyar nép és ifjuság számára. A nagylaku, 56 oldalra terjedő füzet egészen Jókainak van szentelve, róla szól s műveiből közöl több részletet. Elől van a költő arcképe, aztán a szöveg közt gyermekkorai lakóháza és 18 éves korából való arcképe. A közleményeket Komócsy költeménye nyitja meg, azt rövidbebb cikkek követik a költő szülőiről, gyermekéveiről (Jóka Eszter után), Jókai saját visszaemlékezései iskolás éveire, ifjú korára, majd pedig Sebestyén Gyula közöl egy pár adatot Jókáiról, végül pedig bő kivonatokat és nyomtatványok következnek a költő munkáiból. A füzetet Singer és Wolfner könyvkereskedése után lehet megrendelni. A *közoktatási miniszter*, a tanfelügyelőknek terjesztésre ajánlja. Tiszta jóvédelme a magyarországi tanfőkháza alapját gyarapítja.

Jóka Orszországbán. *Horn Antal* a *Journal de Saint-Petersbourg* volt szerkesztője, Jókai jubileuma alkalmából az elragadtatás hangján írt sorokat szentel nagy költőnköről az oroszok francia lapjában, lefordítva Jókainak «A béka» című elbeszélését is. Horn Antal bevezető levélben ösmerteti a Jókai jubileumára tett előkészületeket, vázolja a mozaalom elterjedését s röviden, de igen szépen jellemzi a költőt is. Művészi természeté kizárja a túlzottságot.

Révész Bálint püspök hátrahagyott irodalmi műveiből a hatodik kötet is elhagyta a sajtót: *Halotti beszédek és alkalmaszások*, czime az új kötetnek, melyet szintén Csiky Lajos theológiai tanár rendezett sajtó alá, s 6 irta meg e kötetben a híres egyházi férfi életrajzát, irodalmi működését, s ki oly szeretettel és buzgósággal gyűjtötte össze irodalmi hagyatékát. E hatodik kötettel a becses hagyaték immár vallásos irodalmunk gazdagítására egészen át van adva. A kötet Csiky Lajosnál, Debreczenben 2 fttal rendelhető meg.

A magyar írók élete és munkái, Szinnyei Józsefnek a tud. akadémia megbízásából készült nagy életrajzi lexikonából a 23-ik füzete (III. kötet, 5 füzet) is elhagyta a sajtót. A Foith és a Friedler nevek köz. es 227 írónak életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 23 füzeten 5675 írónak életrajza s munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka Hornyánszky Viktor könyvkereskedő kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára 50 kr.

Báró Vay Aladár színműveiből, melyekben gondolkodás és komoly törekvés nyilvánul, újabb *Kényes kérdés* című 5 felvonásos színmű jelent meg. Kapható Kilian Frigyes könyvkereskedése útján, ára 1 ftt 50 kr.

runk kiváló szereplő alakjait fogja ismertetni. Az első öt füzete XIII. Léo, királyunk 6 felesége, Jókai, Vaszy Kólos és Kossuth Lajos életrajzait hozza. E sorozatra 1 fttjával elő lehet fizetni a szerkesztő kiadónál (Andrássy-ut 25. sz.), egyes füzete ára 30 kr. A sorozatból az első füzete már megjelent, és pedig három nyelven: külön-külön magyarul, németül és tótul.

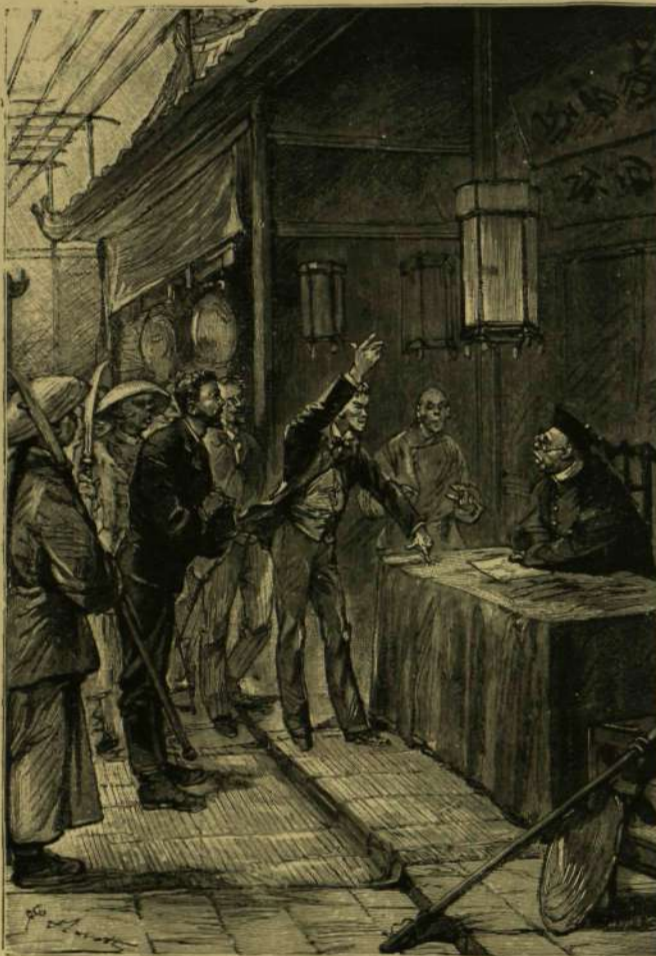
Tom Tit száz kísérlete és produkciója, tudományos játékok, mutatványok, Good Artur érdekes kísérletei, melyekből sok tanulságot és ügyességet lehet meríteni, számos illusztrációval ellátva jelennek meg az Athenaeum kiadásában. A természettudományok segélyével sok oly tüneményt ismerhetünk meg, melyeket varázslatnak nézhetünk. Tom Tit olyan ezermester, a ki sok ilyet tud, s aztán meg is magyarázza. A díszesen kiállított kötetben összesen száz mulattató kísérlet van főlvéve, valamennyi illusztrálva (Poyet eredeti rajza a legtöbb), némelyik nem is egy, hanem több képpel. A serülő ifúságnak nagyon jó szolgálatot tesz és egyben az öregebbeknek is sok derült órát szerez ez a munka, a melynek tanulságos kísérletei egytől-egyig olyan bő

ják. Yvette Guilbert soha sem ismételi azt, mit egyszer már elmondott. Finom, de azért élces czinizmusa a közönséget folytonos feszült figyelemben tartja, s még a legfranciább chansonnokot is szinte leheletszerű könnyűséggel adja elő.

Yvette Guilbertet a párisiak nagyon szeretik, s habár a francia fővárosban többszer keresett, mint egyebütt akárhol, örömmel emlegeti utazásai közben aratott diadalait. Sokat beszél és gyorsan, mint egy igazi párisi gyermek, ki örül utazásának. Érdekes tudni, hogy a világhírű chansonne-énekesnő egy-egy chansonnért, a mi 5-6 perczig tart, átlag 200-250 frank díjat kap s így estenként 1200-1600 frankot énekel össze, a mi nem megvetendő kereset. Ezelőtt nehány évvel a *Magasin du Printemps* című párisi bazárban mint elárúsítónő havonként 60 frank fizetéssel volt alkalmazva. Legelőször egy másodrendű párisi orfeumban lépett föl, hol egyik megbetegedett barátját helyettesítette. Utánozhatatlan finomsága és mozgékony-sága a közönséget elragadta. Rövid idő múlva a legelőkelőbb párisi mulatóhelyek tulajdonosai versengtek Yvette Guilbert megnyeréséért. A bájos Yvette nemcsak éretnyes, hanem e mellett takarékos nő is. *Még egy-két év, aztán visszavonulok családom körébe. Nem akarok a színpadon megvétni.*

Kinko kingrott a ládából.

Erre Pan-Sao neki hevült.

•BOMBARNAC KLAUDIUS.

Az Osztrák-magyar monarchia irásiban s képből című nagy néprajzi vállalatból a 193-ik füzete került ki sajtó alá, mely a *Magyarországot* ismerető rész IV. kötetének 2-ik füzeté. A magyar Duna leírását folytatja benne Gonda Béla, ki alaposan ismeri a fejedelmi folyam minden viszonyát, vidékét, forgalmát, történetét. E füzete Komáromtól kezdve az Al-Dunáig kalauzol, a nagy szabályozási munkálatok közé. Tizenegy dunai és dunamelléki képet Hary Gyula, kettőt pedig Paúr Géza rajzolt hozzá. Egy füzete ára 30 kr. s megrendelhető a Révai-testvéreknél.

Magyarország tisztai cím- és névtára. Az országos magyar királyi statisztikai hivatal az 1894. évre már kiadta *Magyarország tisztai cím- és névtárát*. A kötet immár XIII. évfolyamába lép és most is épen olyan gondolat, olyan alaposággal van összeállítva, mint a hogyan eddig minden évben volt. A 908 oldalra terjedő vastos-kötet közli az összes minisztériumok és az ezek hatásköré alá tartozó intézmények cím- és névtárát, Horvát-Szlavonország, Bosznia és Hercegovina és a közös intézmények névtárát, továbbá a különböző pénz- és biztosító-intézetek, a tudományos és más országos érdekű társulatok és egyesületek névtárát. A kötethez befűrendes névmutató és tárgymutató van csatolva, mely lényegesen megkönnyíti a szükséges cím megkeresését. A kötet ára 5 forint.

Kortársaink. Körösi László és czímen oly vállalatot indított meg, melyben olcsó kis füzetekben ko-

magyarozattal vannak ellátva, hogy lehetetlen nem sikerülniök csak kevésbé ügyes kezekben is. A vastos könyv ára 2 ftt 50 kr.

Yvette Guilbert. Az egyszerű párisi bontiquiéréből (elárúsítónő) világhírű chansonne-énekesnővé lett Yvette Guilbert most a budapesti Somossy-féle orfeumban énekel és deklamál. Yvette Guilbert nem épen szép, de annál bájosabb. Ének kevés van az ő chansonnaiban, — szavalás sem több; páthos és hatáskeresés semmi. A leghajmeresztőbb sikamlóságokon többnyire egy kémozdulattal esik túl, s a gúny is csak egy hangmoduláció nála. A mit énekel, annak fele vig, fele szomorú, — természetesen a maga módja szerint. Óriási derűtséget okoz Sarah Bernhardt egyszerű utánzásával, úgy, a mint egy párisi szalonban szaval. Mivel a híres Saraht Budapesten jól ismerik, Yvette torzképe méltán számíthat hatásra.

Yvette Guilbert egyéniségét még a francia nyelv tudásával is nehezen élvezheti az, a ki Párisban nem áll s a francia boulevardi nyelvjáráshoz legalább valamelyest nem ért. E bajon keveset segítenek a nyomtatványok, melyeket az orfeum pénztárnál árulgatnak, mert azokból csak a chansonn szövegét lehet kiolvasni, míg az egyes szavak vagy mondatok értelmét vajmi kevesen tud-

Ezt mondá Yvette Guilbert egy bécsi művészeknek. E szavak eléggé jellemzik a végtelenül kedves és vig kedélyű francia művésznőt.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. képzőművészeti társulat decz. 26-án választmányi ülést tartott gr. Andrássy Tivadar elnöke alatt, melynek tárgya a jutalmakról és pályázatokról fölvetett jegyzőkönyv tudomásul vétele volt. Szalay Imre miniszteri tanácsos bejelentette, hogy a közoktatási miniszter az arany érmekre nézve elfogadta a jury megállapodását. Majd felolvasták gr. Csáky miniszter levelét is, melyben tudatja, hogy az arany érmeket Spányi Béla *«Őszi verőfény»*, tájképének, Firtle Walter hármas képének, és Bihari Sándor *«Az ő nótája»* életképének adományozza. A másik két pályabírósg jegyzőkönyvének felolvasása után, mely szerint a társulati 1000 forintos díj Pap Henrik *«1878-ból»* című olajképének, az 1000 fttos gróf Károlyi-díj pedig ifj. Vastagh György *«Tevehajcsár»* című szoborművének kintüntetésére szolgált, gróf Andrássy Tivadar elnök melegen üdvözölte a díjazott művészeket, azzal a kívánsággal, hogy ez évi fényes sikerökből mértsenek buzdítást a jövőre s alkotásaik váljanak díszére mindenkori társulat kiállításainak. Spányi Béla ugy a maga, mint a kitüntetett társai nevében mondott köszönetet.

A MENEKÜLŐ. — RÉVÉSZ IMRE FESTMÉNYE.

SZERB MESEMONDÓ. — JOANOVITS PÁL FESTMÉNYE.

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legelőbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS”

a mely ez évben immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alaposága és sokasága, rovatainak változatosasága, kitűnősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „Egyetértés”-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hű tudósítást egyedül az „Egyetértés” közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „Egyetértés” kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével és alapos-

gával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „Egyetértés”-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárczájában annyi regény-olvasmányt ad, mint egy lap sem. Két-három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30—40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés” olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „Egyetértés”-re.

Az „Egyetértés” 1893 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégebb napilapoknak.

ELŐFIZETÉSI ÁRAI: Egy óra ... 1 frt 80 kr. Félévre ... 10 frt. Három óra ... 5 frt. Egész évre ... 20 frt.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

A szerkesztőség: Szerecsen-utca 35. sz. * A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. sz.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

GYULAI PÁL
KÖLTEMÉNYEI

Két kötet.
Harmadik bővített kiadás.

A költő aczélimzetű arcképevel.
Ára füzve 4 frt. — Diszkötésben 6 forint.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és kapható:

Uj fali naptár
az 1894. évre.

Egy egész lv. ára 20 kr.

Karácsonyi és újévi ajándékul
szabadalmazott
gyermek-támlány!

OROSZÁGOS KIÁLLITÁS KÖZREMŰKÖDŐ ÉREM JELŐS TÁJÉKÉLVEZÉSEKÉRT BUDAPEST 1888.

Klász György
Fényképészeti műintézet

N. havanyi utca 18. sz. 1. emeleten

Elvállal mindennemű fényképezést, előkészítésekét gépekkel, papírral és tintákkal, s. g. t.

PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOGRAPHIA, FÉNYNYOMAT, AUTÓGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT.

OROSZÁGOS KIÁLLITÁS KÖZREMŰKÖDŐ ÉREM JELŐS TÁJÉKÉLVEZÉSEKÉRT BUDAPEST 1888.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

Borászati naptár 1894-ik évre.

Szerkeszti Dr. LÓNYAY FERENCZ, földművelésügyi miniszteri fogalmazó.

XXI. évfolyam. Ára füzve 80 kr.

85 krnak előleges (postautalványon) beküldése után a naptár bérmentve küldetik meg.

Tartalom: Naptári rész naplójegyzetekkel. — I. Havi teendők a szőlőben és pinczében. — II. Szőlészeti és borászati intézmények. — III. Vegyes közlemények. — Felhívás Magyarország szőlőbirtokosaihoz 1896-ik évi ezredéves országos kiállítás érdekében. — Védekezzünk a peronospora viticola ellen! — Melyek a legjobb peronospora-permetezők? — Az amerikai fajta sima vesszők elültetésénél követendő eljárás. — A szőlő fás-oltása (a paulis-baraczkai állami szőlőtelepen követett Richter-féle eljárás szerint). (14 ábrával). — A fás ojtványok kiültetésénél követendő eljárás. (Ábrával). — Az új ültetési hegyi ojtványosítók miveléséről. (2 ábrával). — A molhában való szőlőoltásról. — Egy szőlőoltó kés. (Ábrával). — A Kosinski-féle „Egyszerűség” nevű szőlőoltó fecskendő ismertetése. (Ábrával). — A homoki szőlők és a pajor. — A szőlő trágyázása mesterséges trágyákkal. — Az új borok kezelése. — A penész eltávolítása a pinczéből. — A borítal-adoról szóló törvény. — Egy német tengeri-hajózási vállalat. — Különfélék. — A Magyarországon tartatni szokott országos (kirakó- s marha-) és heti vásárok jegyzéke. — Naptári értesítő. —

WEINWURM ANTAL
tenyképész első magyarországi chemigraphiai műintézete
Budapest, IV., Károly-utca 3.

készít mindennemű színképzésű dívczót autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hal- és állatfotográfia által a legújabb nyosban sok-sok sorozatokat.

Külön berendezés készül a való fényképezéssel.

Vasállványon szabadalmazott iskolapadjaim néhai Trefort közoktatásügyi miniszter ur ó nméltósága rendelkezésére áll. 1881. évi szakszabályok által vizsgálata alá vétetvén, jóváhagyása után 35600/1881. szám alatt valamennyi elemi, polgári és középiskola részére ajánlottak és immár több száz iskolában a legjobb eredménnyel vannak használatban. Kaphatók a készítőnél:

Feiweil Lipót
Budapest,
első magyar szabadalm. kir. iskolapadok gyára és áruháza
VI., Aradi-utca 60. sz. a.
Képes árjegyzék kívánatra ingyen.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hőlgypor

La VELOUTINE
Különleges Kispor
BISMUTAL VEGETIVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSI
PARIS

≡ Minden köhögés ≡

valamint a légző, gége és tüdő minden hurutos megbetegedése, nehéz légzés, szűkmellűség, asztma, elnyálfogás, szárazhurut, gümőkór leggyorsabban és legbiztosabban megszüntethető az évek óta legjobbnek bizonyult, orvosi rendeltény után készült és orvosok által melegen ajánlott, egyedül valódi St.-György tés, egy csomag ára 50 kr. és a kimért orvosi utasítás mellékelve van. A hatás már néhány nap után jelentkezik. Kevesebb, mint 2 csomag nem küldetik. Postai küldésnél csomagolás és fuvaréért 20 kr. számítatik. Megrendelések követlenül a St.-György gyógyszerüzembe Bécs, V., Wimmbergasse 33. vagy a magyarországi kizárólagos Budapest, király-utca 12. TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerüzembe intézendők.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
SAVANYÚSÁR

GANZ IZIDOR
cipőraktára.
Budapest, Harisbazár

belső bolthelyiség 20. sz.

A legjobb hírnévnek örvendő cipő-raktár.

Uraknak:
1 pár fin. zergebőr topán vichsbőrrel borítva frt 5.—
1 pár orosz lak topán, angol varrott ... 6.—
1 pár magas szárú bagaria topán ... 7.—
1 pár gombos angol topán ... 6.50
1 pár angol bergsteiger fűzős topán ... 6.—

Hölgyeknek:
1 pár zergebőr topán magas szárral ... frt 3.50
1 pár posz ó, orosz lakkal ... 4.50
1 pár keztűbőr, lakkal ... 4.50
1 pár gombos angol topán ... 4.50
1 pár fűzős koresolya-topán ... 4.50

Gyermekcipők és csizmák nagy választékban, olcsó árak mellett. — Vidéki megrendelések legpontosabban eszközöltetnek.

Cs. és kir. szabadalmazott
ing-gyáros.
Budapest, IV. ker.,
váczi-utca 22.
Nemzeti szállóházban.

Lutzkowitzs A.
Legnagyobb raktár
férfi-felnőneműek, fehér és színes ingek, lábravalók, gallér és kiegészítők, dús választék a legújabb nyakkendők, ketyűk, zsebkendőkben, valamint mindenféle finom triot-cikkkekben és utazási ingek, sapkák, plaidok, esernyők, nadrágtartók, inggombokban stb.

Óriási választék harisnyákban!

Baume de Venus.
Finomítja, fehériti a bőrt, megvédi a fagytól; gátolja a bőr gyuladását borotválás után.

marhaméreg
1000 kilós kartával és 2 d. 4000 kilmos hidrémleg eskálás súlymérével, vas állvány és traversekkel, mind új és jó állapotban, a Bugányi és Társa cégétől, erősen építve minden gyár, gőzmalom, szeszégető, gazdaság, serfőzde és község részére pénzbirág terhe mellett hatóságilag előírva, magyar hitelesítéssel, haláleset miatt igen olcsón egyenkint is eladó Sophie Hemmer földbirtokosné, Wien, III. Hetzgasse 23. földszint, ajtó 4. szám.

Mirdetek felvételnek a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám alatt.

Vértessy Sándor
cs. és kir. udv. illatszertára, Kristóf-tér 8. Budapest.

KÉ.
pes Csakál-Lapok. Szépirodalmi hadlap. Szerkeszti: Tolnai Lajos. Előfizetési ára: egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Mutatványszámokat ingyen és bérmentve küld a kiadóhivatalban. Budapest, V., Nagykörút-utca 20. szám.

Minden hölgy kívánja, hogy a derek chiekel és ráncz nélkül tapadjon

Csak a Prym-féle szabadék. reform-kapcsokkal lehet ezt elérni!
Messezse kiható találmány a dívat terén.

Derek az eddigi kapcsokkal, csupán 4 heti használat után. | Derek Prym-féle reform-kapcsok, több mint 6 hón. használat után.

Hézag és Tapad még mindig, ráncz és hézag nélkül, mintha új lenne Prym-féle szabadék. reform-kapcsok!!

nem hajladosnak s nem engednek, nem nyílnak ki maguktól. Minden mérsékelt ponton egymással állnak, tehát egyenlően föl-varrás és ferde derékállás ki van zárva.

Házi, mosható és dolgozó-ruháknál épen nélkülözhetetlenek. Hosszú és vastag nem értnek. A derek még egyszer annyit ideig tart, a még munka és erős mozgás alkalmával is megtartja jó állását.

Tartósságra olcsóbb, minden más szaró-készülékénél, miután a derek elhasználás után mindig utolsójelölhető, s az újra-alkalmazható.

Minden takarékos asszony tehát vegyen olyat 20 krajczárért s varja valami régi derek. Bámalsos lesz az a szép állás és odatapadás, melyet ezáltal a derek ismét nyerni fog. Bárvaris könnyű, minden laposkúhoz mellékelte varrási utasítás szerint.

Kapható minden jobb szabókéllék- és rövidaru-üzletben.

Nincs többé fejfájás!
D. Götz MIGRAINE-PORA
huszonöt év óta egyedül, ideges, rheumaserű, sőt gyomorból származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használtatott, mit több ezre menő községekben bizonyított. Utolsó időben

MADRIDI UDVAR
és Baross Gábornak 6 exzellenziája feltűnő eredményekkel használta. 1 doboz ára haszn. utasítással 2 frt, 1 kis próbadoz 1 frt. Eredetiben kapható Fáykiss József nagy Kristóf-hoz ezimzett gyógyszerüzében Budapestben, továbbá Török Józsefnél, Király-utca 12.

Kinek van szeplője?
vagy bármilyen folt, vagy pattanás az arczán? Az teljes biztonságfordulhat annak eltüntetése végett a világhírű **Serail arczenkőcsőhöz**, mely nemcsak eltávolít mindenféle bőrtisztálanságot, hanem az arcoból vaktó fehérre, tisztává és üdövé teszi. — 1 tégely ára 70 kr. — Postán franko küldve 1 frt 5 sr. — Szappan hozzá 1 drb 30 kr.

Kapható Budapestben: Török József gyógyszerész urnál és minden magyarországi gyógyszerüzében.
Rozsnyay Máttyás gyógyszerész, Aradon.

Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

A t. cz. részvényesek az 1894. évi január hó 3-án délután 6 órakor a társulat helyiségeiben (Budapest, egyetem-utca 4. sz. I-ső emelet) tartandó

rendkívüli közgyűlésre

hivatkozással az alapszabályoknak lent idézett 12. §-ára*) meghívottnak.

A közgyűlés tárgya:

1. Előterjesztés az igazgatóság kiegészítése iránt és ezzel kapcsolatban igazgatósági választás.

A részvények az alapszabályok 12. §-a értelmében a társaság pénztárán kívül a magyar általános hitelbank (Budapest, Nádor-utca 12. sz.) pénztáránál is letéteményezhetők. — Budapest, 1893. december hó 22-én.

Az igazgatóság.

*) 12. §. Minden részvényes, ki a közgyűlésen személyesen vagy meghatalmazott részvényes által képviselve megjel, tíz darab részvénye után egy szavazattal bír, ha részvényeit legalább három nappal a közgyűlés előtt a társasági pénztárnál vagy az ősszelhívásban megjelölt más pénztárnál e célra letéteményezte. Részvényesek, kik a törvény szerint képviseltetésre utalvák, jogaikat törvényes képviselőjük által gyakorolhatják.

PSERHOFER J.-féle gyógyszerár vértisztító labdaccai

Bécsben, I. kerület, Singerstrasse 15. szám alatt „zum goldenen Reichsapfel“

melyeket azelőtt „Egyetemes labdacok”-nak neveztek jogosan megérdemlik az utóbbi nevet, mivel ezek a labdacok nagyon sok betegségben használhatók kitűnő hatással. Ezek a labdacok sok évtized óta vannak általánosan elterjedve és kevés olyan család van, mely egy kis készletet ne tartana otthon ebből a kitűnő házi-szerből. Számos orvos ajánlja ezeket a labdacokat háziaszernek különösen ama bajok ellen, melyek rossz emésztés és székrekedés által támadnak, u. m.: epekerítés, aranyér, májbetegség, bélyengesség, felfúvódások, az agyban való vértelenség, aranyér eseteiben stb. Vértisztító tulajdonságuknál fogva különösen jó hatással vérszegénységben és az ebből eredő betegségekben: sápadtságban, ideges fejfájásban stb. A vértisztító labdacok hatás enyhe, fájdalommentes és így a leggyöngyöbb betegek és gyermekek is bizvást bevehetik.

Ezen vértisztító labdacok több mint 100 év óta tiszta és hamisítatlan minőségben kaphatók az arany birodalmi államok ezimzett gyógyszerüzében Bécsben Singerstrasse 15. szám a., és egy 15 szem labdacot tartalmazó doboz (skatulya) ára 21 kr. o. 4. Egy csomag, melyben 6 doboz van, 1 frt 50 kr. bérmentetlen utánvételi küldésnél 1 frt 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előleges beküldésénél (mi legjobban postautalványonval eszközöltetik) bérmentes küldésel együtt: 1 csomag 1 frt 25 kr., 2 csomag 2 frt 30 kr., 3 csomag 3 frt 35 kr., 4 csomag 4 frt 40 kr., 5 csomag 5 forint 20 kr. és 10 csomag 9 frt 20 kr. bérment. — E kívül még mindenféle megbízások elfogadhatók s a leggyorsabban és legelőbbban teljesítetnek az arany birodalmi államok ezimzett gyógyszerüzében: Bécs, Singerstrasse 15. sz. a.

Csak azon labdacok valódiak, melyeknek használati utasítása J. Pserhofer aláírással van ellátva és ezen aláírás minden doboz födelén vörösen van nyomtatva. Raktár Budapestben, Török József gyógyszerüzében, Király-utca 12. sz. a.

BUDAPESTI CZÉGEK.

TALÁL MÁNYOK szabadalmasát ez-
közli mind. államban
Réthy János
nemzetközi mérnöki és szabadalmi irodája,
Budapest, Erzsébet-körút 2. sz. (népszínház
mellett). Legrégibb szabad. iroda. — Telefon.

Nagy választékban!
GEITNER és RAUSCH czégnél,
Andrássy-út 8. sz.

TESTORY és FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf átellenében.
Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmü- és
bőrárúk főraktára.

SCHOTTOLA ERNŐ
BUDAPEST (Foncière palota).
Ajánlja dús raktárát
vízhatlan esőköpeny, gummi sárczipő és csiz-
mákból. Sebészeti műszerek és kötszerekből
stb., valamint torna- és testező szerekből, úgy-
szintén gummi és linoleum szőnyegekéből.
Sebészeti, műszaki és pincégazdászati árjegyzéket
kiváratra bérmentve küld.

**Zongorák és
Harmoniumok!**
Legjobb és legjutányo-
sabban kaphatók
Éder Antal Gyulánál
Váci-utca 4-6.
Alapítva 1846.

GRÖBER LAJOS
kosár-fonodója,
IV. Kigyó-u. 6.
Hanggyártó,
munka-asztalok,
stb. nagy választékban.
Képes árjegyzékek bérmentve.

KILIÁN FRIGYES
m. kir. egyetemi könyvtáros,
IV., Váci utca 30.
A magyar, francia, angol és német
irodalom dús raktára. — Díszmü-
vek. — A világirodalom remekiról. —
Építészeti és technikai munkák. —
Imakönyvek stb.

Schachner József A.
BUDAPEST,
Nádor-utca 15. sz.
Diós és mákos patkók,
lipcei stollen,
torták, czukorkák.
Biscuits, kétszersült- és
tea-sütemény-gyáros.

Eszenciákat!
Rum, szilviorium, törköly, likőrök és
ecetkészítéshez hideg uton, ajánl
WATTERICH ARNOLD
Budapest, VII., Dohány-utca 1. sz.
Cikkkek a borkezeléshez. — Árjegyzék
és kezelési könyv ingyen.

Eisenschiml és Wachtl
Budapest, Váci-utca 12.
Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62.
Legnagyobb raktár mindennemű fény-
képzési gépek és készülékekben.
Alapítva 1856. — Többször kitüntetve.
Árjegyzékek ingyen és bérmentve.
Uj! A fotografálás elemei. Ára 2 frt.

„Toronyórák“
palota, laktanya, gyári órákat,
villanyórákat,
legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
1-es magyar gép-órágyára
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzék, költségjegyz. bérmentve.

HABITS ANTAL
hangszerész és különleges ozimbalom-készítő
a fő- és szekvárosi zeneiskola szállítója.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.
Ajánlja szak-
szerű tapaszt-
talatai szerint
javított és sa-
játkezűleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu
czimbalmait
valamint mindennemű
hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.
Árjegyzék kiváratra
ingyen és bérmentve.

**A magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.**
Budapest, V., Nádor-utca 4.
Mint kitűnő tőkebefektetést ajánlja a magyar takaré-
pénztárak központi jelzálogbankja
4 1/2 százalékos adómentes zálogleveleit és
4 1/2 százalékos községi kötvényeit,
melyek nála a mindenkor napi árfolyamon jutalék-
mentesen kaphatók.
Teljesíti tőzsdéi megbízásokat, díjmentesen bevált szel-
vényeket, elfogad betéteket folyó (cheque) számlára,
pénztári jegyek vagy betéti könyvekre, s azokat
4 százalékkal adómentesen kamatoztatja.
Magyar ipar- és kereskedelmi bank
részvény-társaság váltóüzlete.

Frissen pörkölt vadsertés
kimérve, ujévi hizott kakas-
fácánok, hizott stíriai kapp-
nok és hizalt kakas- és jércze-
pulykák, kaphatók naponta friss
minőségben.
Géczy Ferencznél
Budapesten,
IV. ker., Duna-utca 10. szám.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT
BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémöntvényeket
építkezési és gépészeti célokra vízvezető csöveket, szí-
vattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a
belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szer-
kesztett turbinákat, órlöhengereket kéregöntetű hen-
gerekkel és malomberendezési cikkekkel. — Zsilipeket
bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alag-
csöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez,
czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsikat. — Álló vagy
fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-
nemű zúzógépek. 132. sz.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható:

BUDAPESTI CZIM- ÉS LAKJEGYZÉK

HITELES ADATOK ALAPJÁN

SZERKESZTETTE
JANSZKY ADOLF.

NYOLCZADIK ÉVFOLYAM. 1894.

Ára vászonkötésben 6 frt o. é.

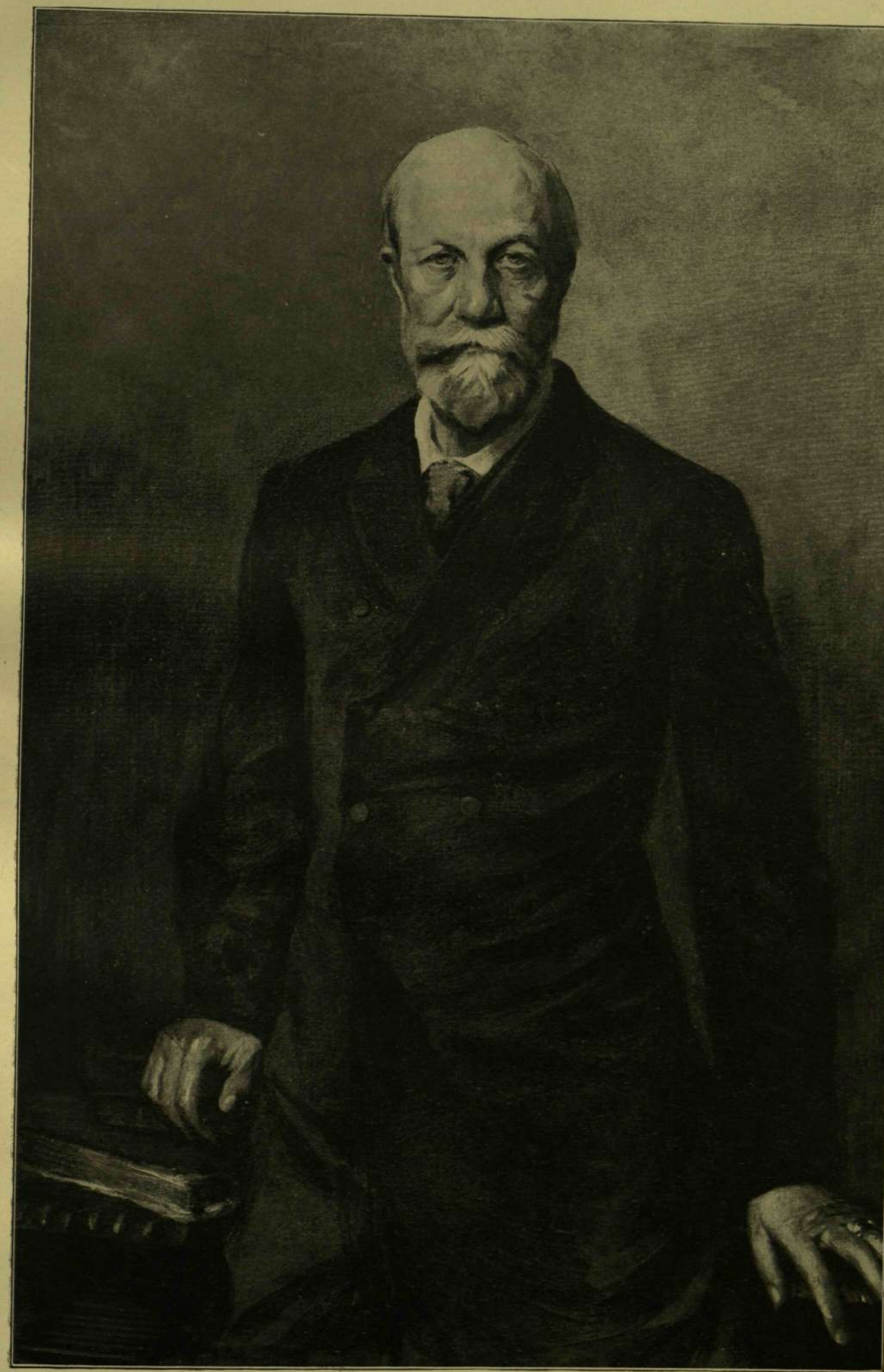
Tartalom: Budapest utcáinak, utainak és tereinek jegyzéke és helyrajzi be-
osztása. — Házjegyzék. — A budapesti színházak nézőterének rajzai és hely-
arái. — Tiszti czimtár. I. A felsőes uralkodóház. Közös intézmények. II.
A magyar országgyűlés. III. A m. kir. miniszteriumok és az azok szakköréhez
tartozó hatóságok, intézetek és közegek. IV. M. kir. állami számvevőszék. V.
Katonai hatóságok. VI. Budapest székes főváros törvényhatósága. VII. Egyletek,
társulatok és körök. VIII. Pénzüntézetek. IX. Biztosító intézetek. X. Közlekedési
vállalatok. — A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéknél bejegyzett buda-
pesti és újpesti czégek. — Gyárosok, iparosok, kereskedők, mérnökök, orvosok,
ügyvédek stb. czimjegyzéke. — Lakjegyzék Budapest és Újpest lakóiról. — Hirdetések.

Hazánk egyetlen szépirodalmi napilapja,
Fővárosi Lapok
Az előkelő hölgyvilág kedvelt napilapja. 30. évfolyam.

Változatos élénk tartalom.
Bő rovatok az irodalom, művészet és színház köréből.
A Fővárosi Lapok vasárnapja
hetenkint annyi olvasni valót nyújt, mint a mennyit
a napilapok csak nagy ünnepi számokban szoktak
adni.
Felelős szerkesztő: **Szana Tamás.**
Előfizetési ár: 1 hora 1 frt 40, negyedévre 4 frt.
Megrendelő czim:
Fővárosi Lapok kiadóhivatala, Ferenczy-tere 3. sz.
Mutatónyelvű kiadásra ingyen.

Január elsejével belépő új előfizetőknek a kiadóhivatal díjtalanul küldi meg a „Fővárosi Lapok“ gyönyörű karácsonyi albumát.

JÓKAI JUBILEUMA

A Vasárnapi Ujság 1893. évi 53. számának melléklete.

Horovitz Lőrinc festménye után.

Jókai Mór

JÓKAI.

Egy kis czikk újabb irodalmunk történetéből.

1844, 1845 és 1846: ez a három esztendő az, mely újabb költészetünkben a nemzeti elvet teljes győzelemre juttatta. Ezek Tompa, Petőfi, Arany és Jókai első diadalainak évei. Vörösmarty orgona-szava még egész hatalmával zeng;

és kapja szárnyára a hir. Petőfi kiadja *Verseinek* első és második gyűjteményét, Tompa a *Népregek*et és *népmondákat*, Arany írja *Toldiját*, Jókai pedig első novelláit s a *Hétköznapiakat* teszi közzé. Felfogásban, érületben és kifejezésben egyazon szellem nyilatkozik, él és hat általok: a népies, tehát a leggyökeresebb és legtisztább magyarság szelleme. Ennek a mélyéből

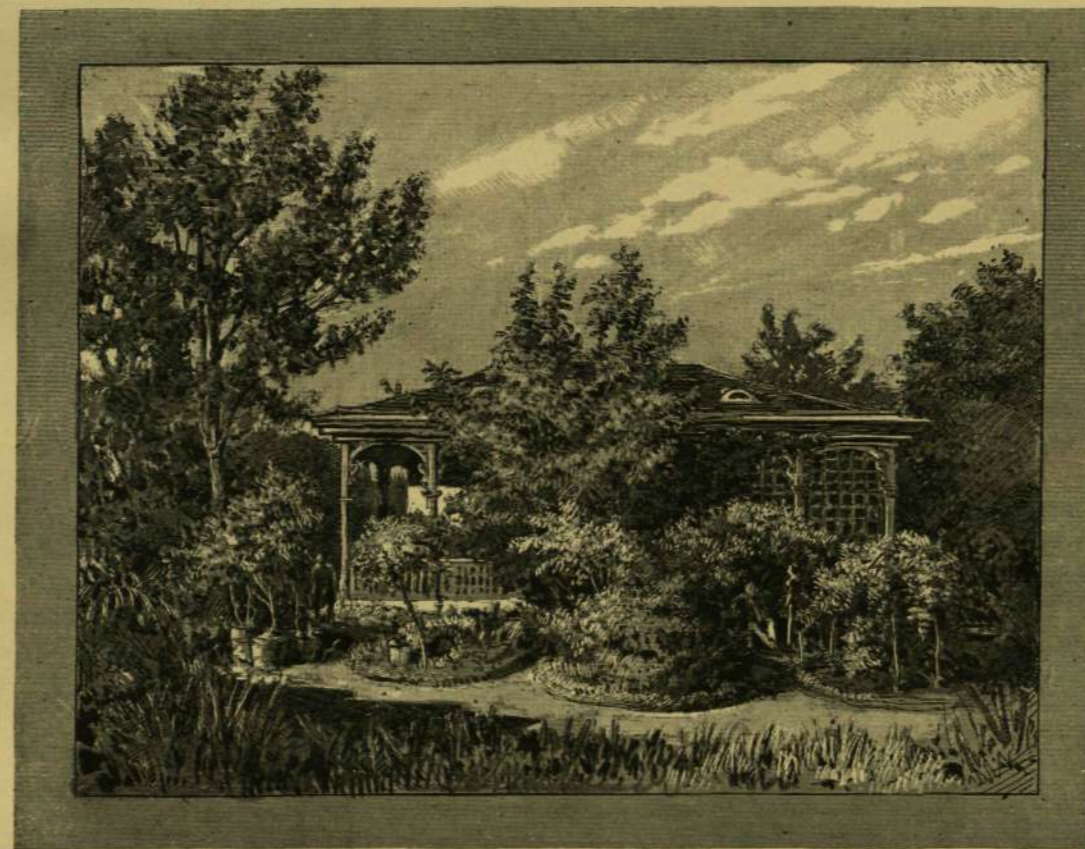
Jókai tehetségének és hatásának teljes kifejlődése későbbi időkre esik ugyan; de helyét és jelentőségét irodalmunk történetében az a belső kapcsolat jelöli ki, mely őt, vele körülbelül egy időben feltűnt három költőtársához fűzi. A mit azok a költött beszédre nézve tettek, ugyanazt tette ő a prózában: az eredeti tehetségek naiv elfogulatlanságával és bátorságával új stílt

JÓKAI MÓR SZÜLŐHÁZA KOMÁROMBAN.

JÓKAI MÓR GYERMEKKORI LAKHÁZA KOMÁROMBAN, AZ EMLÉKTÁBLÁVAL.

JÓKAI SVÁBHEGYI NYARALÓJA.

Dörre Tivadar rajza.

JÓKAI EGYKORI NYARALÓJA BALATON-FÜREDEN.

de a mellette hangzott gitárokon és zongorákon erőt vesz a furulya, a hegedű, a tárogató.

Költészetünknek elejétől fogva fő jellemvonása a mindenben átlüktető nemzeti érzés, a mindent átható nemzeti gondolat. De ennek az érzésnek igazán összhangos költői kifejezését: a nemzeti tartalom és alak tiszta harmóniáját azok a fényes szellemek teremtik meg vagy támasztják fel költészetünkben, kiknek dalait, verseit, meséit ez időtájt fogadja szívébe nemzetök

hoz fel mindegyikök valamit; ereje és fénye így tűnik föl egyszerre szinte egész teljességében és ragyogásában. Méla borongását Tompa, szilaj tüzeit Petőfi, hősi eszményeinek tisztelétét Arany, mesemondó kedvét és humort Jókai. Az egyszerű és kifejező, természetes és zengő népielv gazdag kincseit és szépségeit egyik a Sajó mellől, másik a Kúnságból, harmadik a Hajdúságból, a negyedik meg Dunántúlról hozta.

teremtett, mely az érzés és képzelet játékait a népszellem frissességével és természetességével fejezi ki. Miképen amazok a költészetbe, úgy ő az elbeszélő prózába vitte be oly mértékben a népiest, mint előtte senki. Magyaros, találó, jellemzetes kifejezéseket, közmondásokat, a nép szemenszedett szólásformáit, tájszavakat az ország különböző vidékeiről egész tömeggel használ, mindig könnyedén, a maga helyén, erőszakolás nélkül. Arany e tekintetben nagyobb

művész; de se nem fogékonyabb, se nem gazdagabb, mint Jókai, kinél nagyobb nyelvkincsé aligha van egyetlen írónknak is. Nyelvének e gyökeres, szeplőtlen magyarsága tekintetében csak hamarosabban írt munkáiban lesz némileg figyelemre méltó. Már e nyelv, melyet mindenki egyformán érthet és élvezhet, előadását valószínűvé és játszívá, természetessé és festőivé teszi s egészen eltérővé a rendes irodalmi halványabb és mesterkétebb stíltól. Ehhez járul kitűnő elbeszélő módja, mely keveset, majdnem semmit sem okosodik, hanem oly világosan s könnyen beszél, mint a népkesek. Sajátosság, olykor nyugtalan frissességgel halad; a mesélésben kedvét találva, nem lankad soha; megjegyzéseivel, ellentéteivel, tréfás ötleteivel, vagy érzelmes kitérőivel színez, jellemez s észrevétlen varázssal vonja be olvasóját gazdag képzeltvilágába. Tulajdonképpen nyugvó pontokat képező természeti képei és jelenetei is oly elevennek s színeikben oly káprázatosak, hogy alig érezzük őket pihenőknek meséi haladásában. Egyik jellemző vonása, még pedig ritka vonása, hogy meleg fogékonyasága a természet iránt és festő ereje, színeinek intenzitása és újsága, semmit sem fogy haladó, sőt hajló korával.

Legtöbb regényének tárgyát a jelenből vagy a közelmúltból választotta. Meséit szereti valamely népszerű eszme vagy emlékezetes esemény körül szólni. Így a *Magyar nábob* (1854) a régi magyar tívornázó, zsarnokoskodó és abszentaista, léha nemesség eltűnését rajzolja az új idők nemesei, Széchenyi és társai előtt, folytatva tárgyát a *Kárpáthy Zoltán*ban (1854). Az *Új földesúr*ban (1863) a magyar földnek és életnek az idegenekre gyakorolt átalakító, meghonosító hatását példázza, a Bach-korszak fonákosságainak képei közt, melyeket a *Fekete vérben* (1892) is kipellengérez. A *Politikai divatok*ban (1864), a *Köszívű ember fiaiban* (1869) és a *Tengerszemű hölgyben* (1889) a szabadságharc zajába vezet. A *Szerelm bolondjainak* (1868) hátterét az 1863-diki nagy alföldi inség képezi. Az *Eppur si muove* (1872) a magyar irodalom és művészet régi apostolainak küzdelmét festi századunk elején a részvéltelenséggel és előítéletekkel. Az *Egy az isten* (1877) a forradalomtól az olasz háborúig terjedő korszakot öleli föl; a *Névtelen várbán* (1878) pedig az 1809-iki magyar nemzeti fölkelő seregnek sokszor gúnyolt vitézségét veszi védelmébe. Mindezt nem filozófiai, a viszonyok legmélyére ható vagy új felfogással, de rendkívül éles, ragyogó világításban s a népszerű elemek, kedves hagyományok és adomások felhasználásával. Emlékezetes elemi csapások: a pesti nagy árvíz, a felvidéki halálos járvány, a komáromi nagy földrendés, az országos éhség és több más, előfordul regényeiben s kétségkívül fokozza ezek hatását. Ily eszmék és események körül gazdag feltaláló képessége érdekes, bár olykor szertefolyó meséket sző. Kalandozó fantáziájának tobuló, áradó képeit nem mindig foglalja kerekbe, erősebb szerkezetekbe tudatos műgond, s nem egy regénynek egyes jelenetei, epizódjai sokkal formásabbak, mint az egész regény. Jelenetei, alakjai, képei, leírásai mind arról a kiapadtatlan, örökös tevékenységben levő, néha nagyon is merész képzelő tehetségről tesznek bizonyosságot. Arról stíljé is, mely rövid mondataiban tele van ellentéttel, ötlettel, tréfás közbeszípéssel.

A mit csak valaha látott maga körül, azt erős, eleven színezéssel tudja visszaadni. Így nagy érdeme, hogy a magyar életet, ennek számos képét, jelenetét, alakját, különösségét nagy mértékben használta fel. Ez életnek egyetlen regényírónk sem mutathaja fel oly gazdag, jellemző, szeretetreméltó képtárát, mint ő. Naivításával,

jókedvével, friss hangjával egészen bele látszik olykor olvadni a népéletbe. Így a *Sárga rózsá* című remekében, melynek hőse a magyar népjellemnek páratlanul igaz és mély megtestesítése, a pusztai életnek és természetnek elragadóan kedves, valószzerű és eleven képei közt. Jókainak különösen komikai tehetsége ragyog népies s a falu és kisváros embereit festő dolgozataiban. Ezek közé tartozik kisebb terjedelmű daczára is egyik legjobb, legigazabb és legharmonikusabb munkája: a *Kedves atyafiak* című elbeszélése; közéjük a *Sonkolyi Gergely* s az *Örmény és családja*, a komikai előadásnak e két feledhetetlen mesterműve. Nagyobb regényei közül jellemző és szerkesztő gond tekintetében az *Új földesúr*, a feltalálás erejére, gazdságára s a színészes melegségére nézve pedig a *Magyar nábob* foglal el kiváló helyet. Az újabbak közül eleven humorú részletekben s költői hangulatú rajzokban leggazdagabb a *Tengerszemű hölgy*, melyet az akadémia a Péczely-díjjal tüntetett ki s ezzel Jókai fényes és nagyhatású munkásságát megkoszorúzta.

Képzelt tehetsége azonban — különösen ha elhagyja az ismertebb közelmúltat, jelent és házáját — korlátlanúságában olykor kevesebbe veszi meséinek valószínűségét, alakjainak határozott körvonalait, indítékainak biztoságát s a cselekvények fejlődésének biztosságot. Azok a cselekvények fejlődésének biztosabb következeteségét. Így már történelmi regényei is (*Erdély aranykora*, *Török világ*, *Bárványos vár*, *Lőcsei fehér asszony*, *Rákóczi fia*) káprázatos részleteik ellenére nem állanak a korhűség szilárd alapján. Ez a csapongó képzelő keleti és fantasztikus elbeszéléseiben (*Oceania*, *Jövő század regénye*) ragadja legzsélsőbb túlzásokra. Jellemrajzaiban érdekes és sajátosságosan érvénye-

sül. Bizonyos tekintetben újra a népszellemre emlékeztet vonalmának naív módja a jó, nagy és hős iránt, hajlama föltalan eszményekké emelni mind, a kiket szeret és tisztel s megszerettetni és tiszteltetni kíván. Míg megfigyelése alakításokká lesznek, mintha ugyanaz a folyamat menne végbe lelkében, melyet a népszellemnek monda-alkotó tevékenysége tüntet föl. Hőseit gyakran ruhazza föl szinte természetfölötti erőkkel, melyek aztán a cselekvényt a levegőbe ragadják. Fő alakjai mindig titokban látszanak érlelni valamit és arra törekszenek, hogy cselekedeteikkel minél jobban meglepjének, bámulatra ragadjanak bennünket. Legsikerültebb, legtalálabb jellemrajzait nem is ezek közt, hanem mellékszempelyei sorában kell keresnünk, melyek közül aztán megszámlálhatatlan sokat különösen humoros lehellelével elevenített meg s tett feledhetetlen barátaikká, gyermekkorunk pajtásává, öregségünk földelítővé, örök kisérőinkké.

Jókai hatása nemcsak az olvasó közönségre, melyen negyven esztendeje uralkodik, hanem az irodalomra is nagy volt. Ez az évszázad éveken fellepett íróink nagyobbára az ő modorának utánzásán kezdtek; de annak csak gyöngébb oldalait sikerült elsajátítaniuk. Szerették a mesés keletet, merész túlzásokat, némi szónokias páthoszt és minél nagyobb mondásokat. Utóbb azonban mind más útra tértek, meggyőződve róla, hogy az ő fényes szellemének egyéni sajátosságai, melyek legfőbb varázsát alkotják, utánzhatatlanok. Utánzóikként elmaradtak; de követői elszaporodtak. A prózai elbeszélő stíl reformjában ma jóformán egész irodalmunk az ő útján jár.

BEÖTHY ZSOLT.

«A ZSIDÓ FIÚ»

Két lángele me feüződik e címhez: Jókaié, mint szerzőé s Petőfié, mint lemásolóé.

«Hires» Keckemét városában keletkezett e mostanában oly sokszor emlegetett színmű, a hol Jókai a jogot hallgatta, Petőfi pedig a színészi pályán nyomorgott. Jókai az iskolai év eleje óta tartózkodott Keckeméten, a melynek tösgyökeres magyar népe, mint maga mondja, oly mély hatást tett fogékony lelkére. Petőfi 1842 végén ment Keckemétre Szabó József szintársulátával s tudván, hogy Jókai is ott van, csakhamar fölkereste a már Pápáról ismert jó barátját az ódon falú kollégiumban, a hol Jókai a népszerű joggallátók közé tartozott mind tehetségeért, mind megnyerő és szerény viseleteért. A kollégiumi ifjúság tőle tudta meg, hogy az a fiatal színész, a kinek újra látása olyan meglepetésben részesíté Jókait, ugyanaz a fiatal költő, a kinek néhány szép költeménye az «Athenaeum» hasábjain is megjelent. Természetes, hogy a két jó barát gyakran álmodozott együtt a jövő élet alaktalan dicsőségéről, de egyik sem volt valami szilárdan meggyőződve tulajdonképi hivatásáról. Jókai még mindig a festőművész babérjai után áhított, Petőfi a színész koszorújáért. Ez az év azonban határozott életökben. Jókai megirta az időt (vagy 1842 végén, vagy a következő év lelegején) «A zsidó fiú» című első drámai kísérletét s hogy az Akadémia pályázatain kívánt szabályoknak megfelelhessen, idegen kézzel másoltatta le. Petőfié volt az idegen kéz, az ő kézírásában maradt ránk Jókai lángelemjének ez első ismert alkotása.

«A zsidó fiú» az Akadémia Teleki-pályázata küldetett be Toldi Ferencz titkárhoz, a ki márczius 8-án kapta azt kézhez, mint a beérkezett pályaművek közül a negyedik számút. Tudva van, hogy e mű siker nélkül versenyzett a száz arany díjért, a melyet Obernyik Károlynak a «Pőúr és pör» című szomorújátéka nyert el.

Később sokat emlegette e művét maga az ünnepelel szerző is, s mivel — úgy látszik — az eredeti fogalmazványt vagy megsemmisítette, vagy elvesztette, szerette volna a Petőfi másolatát kezéhez kapni. Képzeltető, mily örömet csinált neki ez év elején Borovszky Samu, az Akadémia irattárnoka, midőn Gyulai Pál biztatására, egy napon csak azzal a kijelentéssel nyitott be Jókaihoz, hogy ime, megvan «A zsidó fiú» másolata úgy, a mint az pályázatra küldetett s átadta neki a Petőfi kéziratát. Borovszkyt megölelte s megcsókolta Jókai, azt mondván, hogy ennél nagyobb örömet nem is okozhatott volna neki.

Ime rövid története annak az első következményeiben oly felette fontos drámai kísérletnek, a melytől Jókai félszázados írói pályáját számíthatjuk. A műnek kevés aethetikai, de annál nagyobb irodalomtörténelmi bece van. A lángele első szárnypróbálgatása az, egy fényes pályának kiinduló pontja, mely Keckemétre utal, a hol Jókai bontogatni kezdi szárnyait s mutatgaja oroszlán körmeit a keckeméti életből merített «Hétköznepok»-ban.

Nemcsak a Jókai tisztelőre rendezett ünnepelel alkalmiságának érdekéből, hanem általános irodalmi szempontból is indokolt tehát, hogy Petőfi kézírásának hű másából közöljük a mű elejét.

JÓKAI KARÁCSONYJA.

«Kedves keresztapika! Itt küldjük a karácsonyi ajándékot. A diványkóst én himeztet t. i. a Böske, a hangjegytartó pedig én, t. i. a Tecca. Mert úgy volt az alkunk, hogy mi minden karácsonyra ácsolunk s küldünk valami csecebecsét a keresztapika monogrammjával; viszont keresztapika is farag valami karácsonyi czikket, úgy hogy az egész világ felismerje, hogy az nekünk van írva. Hát mármot itt a karácsony, itt vannak a mi kézimunkáink: hát a keresztapika cikike hol van?»

Böske, m. k. Tecca, m. k.

A két Ugráncsi kisasszonyt ezt az elkésett levelet kaptam én karácsony estéjén.

Értém. Jó volna egy kis reklám a kisasszonykánknak. Eldieskedni, hogy ti vagytok az én keresztleányaim, azután úgy táncolni be a

kaposvári bába, mint egy gyöngygyűzük, a kinek az orrára van krétázva a neve. Összedugjátok a borzost, és vilogtok hétélszámra, hogy most már az egész világ a két Ugráncsi boszorkányról beszél, a kinek a neve kijött az újságban. Még a divátképre is ráfogjátok, ha egy kicsit szemrevé. Ni, ez a Böske, ez meg a Tecca.

No hát legyen karácsonyotok, még pedig fehér! Mert tudjátok meg, hogy a karácsony kétféle: kinek fehér, kinek fekete. A tettek fehér; fehér is marad; maradjon is sokáig, ámbár céda tánczos és czipőszagató teremtesek vagytok. Az enyim feketedni kezd már, majd lassanként egészen elsötétedik. Pedig én egész életemben sem táncoltam annyit, mint ti egy bálban.

De hát ebben az esztendőben ne legyen karácsonya senkinek, nektek se, nekem se. Csak egyetlen egy embernek: a kinek Jókai a neve. No meg aztán vele együtt minden jó magyar embernek, a ki 50 esztendő alatt egyebet is olvasgatott, — nemcsak a pénzt, meg a birkait, mint a ti apátok.

Tudjátok meg, hogy Jókai jubileumára készül a világ. Olyan innepe, a minő nem volt még Magyarországon soha. Hiszen volt másfajta ember elég, a ki ötvenévével jubilált: de iró, aranymisés áldozárja a műzsának, olyant még nem termett a mi földünk. Hogy messze ne menjek, öregapátok is — (mono! nektek nagypapa, de nekem csak öregapátok), — tehát öregapátok is elhivalkodta az aranylakodalma tavaly; az is csak nektek volt jó; neki egyéb haszna sem volt belőle három heti derékfájásánál. Ott muzsikált Toponár minden cigányra, és ott ivott fél Somogy egy nap, egy éjjel. A vén golyó még titeket is megforगतott, unokait; a miért kaptatok is anyatóktól hátbátítást, a mi nem nektek volt szánva. Azután minden órában oda állt öreganyátokkal az asztalfőhöz a pap elé, hogy áldja meg a házasságukat; minden áldásért egy bárányt és egy szál viszgyertyát ígért, pedig egész életében az Árius hitét vallotta a vén Asmodeus.

De a Jókai innepe nem ilyen lesz ám. Képzeld, ha öregapát egy garmadába felhalmozhatná mindazt a tisztá szemet, a mit az aranyósi major összetemert volna, ha soha ugar nem maradt volna benne... Vagy mondjunk még többe. Három esztendeje, hogy bába jártok, s járatokot még nyervehét esztendeig, ha rajtatok állana... Ötven esztendő végeztével raknátok egy halomba azt a sok tarlatant, tüllt, gázet, selymet, csipkét, szalagot, csokrot, cipőt, a mit elszaggattatok: ez lenne olyan halommal, mint a régi kaposvári torony, a kinek a sisakja mellett az a szép galagonya bokréta nőtt.

De mi volna mindez a Jókai monumentumához képest, a mit ő ötven esztendő alatt összeírt? Kétszáz egész kötet. Minden esztendőre esik belőle négy; minden hétre két nyomtatott ív, tehát épen annyi, a mennyit a kisasszonykák fél esztendő alatt tanulnak át a polgári iskolában a magyarok történetéből.

Izlés, mélység, kedély, humor, gazdag képzelő erő, eleven ötletek, megkapó helyzetek, elbűvölő festések, édes mesék, fanatizáló szozatok, hit, erő, reményesség, bátortis, vigasztalás, erkölcs, hazaszeretet sugárzanak minden lapján, minden betűjéből e kétszáz kötetes rengetegnek. Egész Magyarország, a magyar társadalom minden rétege, a nemzet egész múltja él ebben. A nemzeté, a kihez ő szölt félszázad óta mindennap.

A nemzeté, kit mint a dajka őrzött, kényeztetett, öltöztetett; virasztott fölötte, mesélt neki. A nemzeté, a ki ő tőle tanulta az olvasást. Hiszen még az orgoványi csész is azt tudakozta tőlem minapában: kérem szeretettel, melyik legyen az Andromeda csillag, és hol van annak a kód-foltja?

De mit beszéllek én kedélyről, humorról, ötletekről két olyan seregélymadárnak, mint az én Böske lányom, meg a Tecca? A szegény csizmadiat, ki kézzel volt lemondani a nagy ajándékról, csakhogy szabadon zengedezhessen karácsony estéjén *Krisztus Urunknak áldott születését*, ti is csak úgy ösmeritek, mint én; *Mákosné* asszonyom minden reggel megtámasztja a ti kattanótokat is; a *fiam Péter* is mindennap beüti hozzátok a lekváros orrát a Pácadiék kurijáról. A szekeres gazdákat, a juhászokat, a kampós bacsikat, az Abellinókat, és annyi más virágát és mákvirágját a magyar földnek, ha ti nem is, de édesapátok tetőtől-talpig ösmeri. Öregapátok

Sonkolyi Gergelytől tanult káromkodni, valamint azt is jól tudom, hogy Tecca kisasszony kész Dimitru és Gerguz egy személyben, ha jó kedve van, a mi mindig van.

De hát én mégis szerencsésebb vagyok, mint ti. Én, — és velem együtt már nem sokan, láttuk ezt a *200* kötetet egyenként és egymás után megteremni. A *Navasz-zsebkönyvbeli primiciától kezdve a «Nemzet» tagnapi tárczájig, és az Űstökösi bohóságoktól a kárpáti házig.* Nem egyszer furfangos úton jutottam, de eljutottam mindig idejébe.

Egyszer martiromságot is szenvedtem miatta. Akkor volt ez, mikor a mi érdemes atyamestereink — egy személyben fővinczellér, — palaczkolni kezdte a maga természet. «Magyar Nábob», «Kárpáti Zoltán» s mit tudom meg minő neve alatt jöttek forgalomba ezek a bork. Büfelejtő, szívélesztő, részegítő, gyomorerősítő bork. Három emberes... Nem: Harmincz emberes bork! Egy töltötö, harmincz nyelte egy-egy szük szobában késő éjjelkig. Diákok voltunk.

Pájdalom! Nehezen és későn juthattunk hozzá. Olvasókörünk elnöke, a ki nem más volt, mint az iskola nagyható szeniora, mint egy torokos pinzemester, hetekig kostolgtatta titokban a közőra világó italokat s legfeljebb a befenteseknek adott egy-egy kortyot. Maga titokban ivott. Nem ijed meg a nép, mikor éhes.

Hát még mikor szomjas! Konspiráltunk, zsinatot hívtunk össze s detronizáltuk a szeniorát, a miért véka alá rejtí előlünk Jókait. Akadt köztünk mindjárt áruló, s mielőtt mi a más betöltését eszközözhettük volna, hírül vitte a zsinatot a rektorprofesszornak. Még most is él e fözőfőzgető, a világesemény négy intézője. Egy közülök Szánthó János, a pesti esperes. Ezt ki merem irni, mert se fia, se lánya, de a másik kettőt nem akarom kompromittálni, mert fias apák és sereg élén állnak. Ne vesse senki a fiak szemére, hogy lázadó volt az apjuk. De a zsinatot én hívtam össze, a detronizációnak én voltam az értelmi szerzője s megkaptam érte a mit kerestem. Rútul leszárdtak mindakét lábomról, hogy épen most járnak a legfőbb idők a függetlenségi nyilatkozatokra (1853-ban), azonkivül meg kellett követnem a szeniorát. A mire kész is lettem volna, csak azt kötöttem ki, hogy versben cselekedhessem. A szenior megírdt a verstől és elengedte. Nyugodjék békével.

Hát ez a kétszáz kötet mind az én szemeim előtt termett, ért meg, és szakadt le, mint a dinnyém. Egy földön, egy fészeken, egy töről, egyszerre és egymás után; a hány, annyiféle alak, szín, zamat, édesség; de mindig a legizesebb, a kit legutolszór kóstolok. Sokszor csak ökölnyi, (nem a dinnye, hanem a mese, a rajzocska, az elfeuttatás) egy útszéli forgácsból mesterkézzel kifaragva; egy kandúr, egy sárgarigó, egy kis körtefa, egy csepp galiczeoldat, egy férgeske. Egy-egy eszetvonás, Apelles kezétől valamennyi.

Hányszor, ezalatt az ötven esztendő alatt — legalább is ezerszer — szilárdult meg kezeimben a toll, hogy valami magasztaló pár sort írjak neki az élvezetért, vagy a tudományért, a mit tőle nyertem. Soha sem volt hozzá bátorságom: minek vessek én zsákmanyt az ő drága idejében? Hát Böske, hát Tecca! úgy kunyorlajakok ti is én tőlem emléksorokat a mihaszna. Emlékönyvetekbe, hogy az egész kunyorlás nem egyéb, mint a hazá karára elkövetett sikasztás.

Egy fiatal pap itt a szomszédomban egyszer azt állította, hogy ő jobb szeretne Pascalból venni textusokat, mint a Bibliából. Az a Pascal pedig nem valami bálrendező nevezetesség volt ám a maga idejében; valamint hogy a textus sem arra való, hogy a kisasszonyok annak elhangzása után előszedjék a bársnyok vagy elefántcsontba kötött *Olajágas* imakönyvüket, és abból mutassák meg a törvényszéki aljegyző uraknak, hogyan kell szendén imádkozni. De akármint vélekedik is, bármely kisasszony Pascalról, és a textusok rendeltetéséről, annyi bizonyos, hogy az én mindennapi életemre ez a kétszáz kötet böven szolgáltatja nékem a különféle textusokat, melyekről nem egyszer hatalmas homilákat rögötnzők titokban a magam mulattatására vagy vizsgáztatására.

Hogy csak a Böske-Tecca gondolatörben maradjak, kicsoda fejezte ki valaha szabatosabban a házasság történelmi meghatározását? A házasságot az *Ursten* szerzelte ugyan, de a

A zsidó fiú

Drama 5 felvonásban.

(Széj. Alkony)

Kaján: jenykedviséget erőltetve baltig) Sálamonn! uffjelatarja!

Sálamonn.

Öreg, Kaján! hol vetted ezt a lányt?

Kaján.

De böre egy beped! hol vettem volna?

Nönn, a ki meghalt, külte őt nekem.

S kedély ragyog, hogy illy szép gyermekiem van.

Sálamonn

Nem, nem lehet! ez izgól loptad őt,

Hol angyal volt. S tán ő nem is léány,

Te bibójem vagy, és ő fellamés,

Légből lehet, s lángorból abbott,

Öregítő hűdön hűnremény.

Paar Géza fényképe után.
JÓKAI A SZEGEDI NÖKTŐL KAPOTT KAROSSZÉKÉBEN.

Erdélyi 1893. évi fényképe.
JÓKAI LEGÚJABB ARCZKÉPE.

Strelisky 1892. évi fényképe.
JÓKAI ÚJABB ARCZKÉPE.

Erdélyi 1893. évi fényképe.
JÓKAI LEGÚJABB ARCZKÉPE.

Saját egykorú rajza után.
JÓKAI MÓR HUSZONNÉGY ÉVES KORÁBAN. (1849).

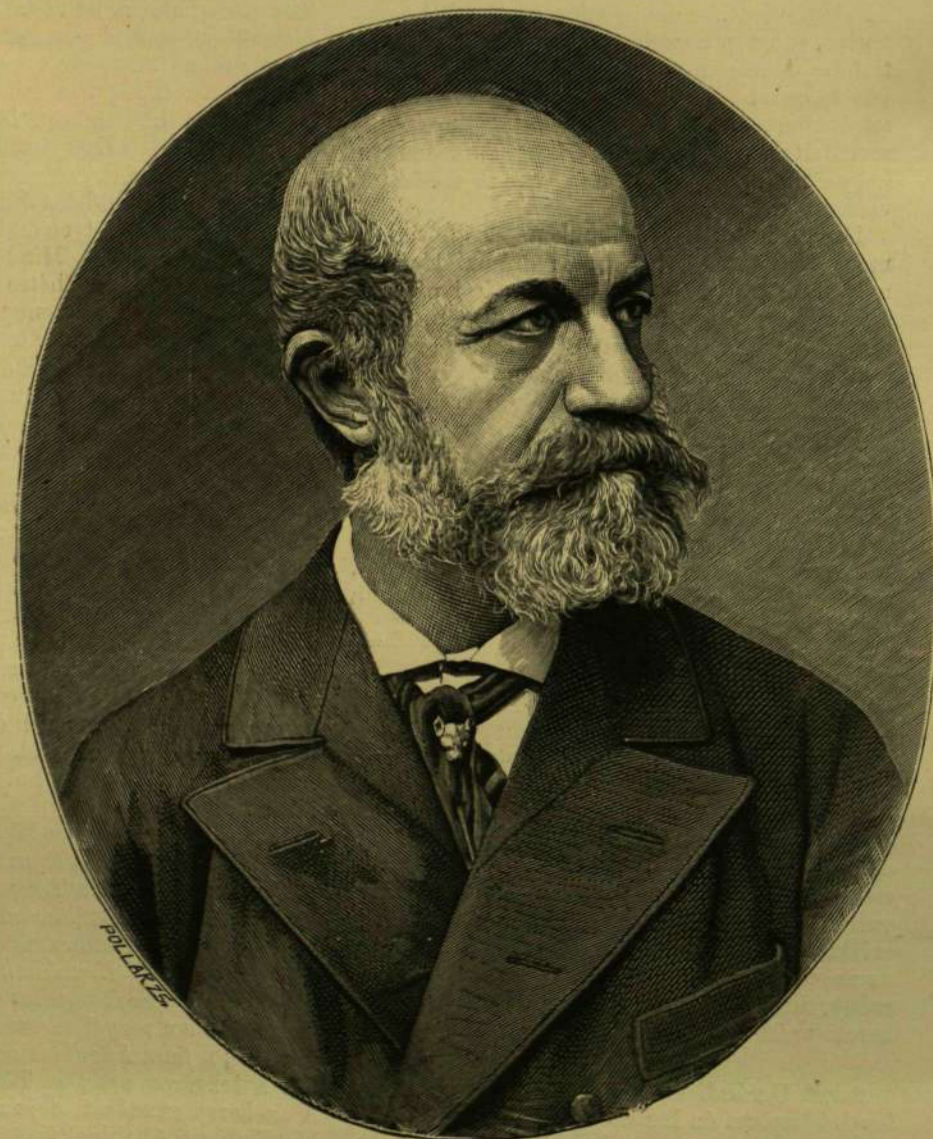
Saját egykorú olajfestménye után.
JÓKAI MÓR 18 ÉVES KORÁBAN. (1843).

Morelli Gusztáv rajza a magyar művészek által Jókainak adandó díszalumból.
JÓKAI SVÁBHEGYI SZŐLŐJÉBEN.

Veress J. kolozsvári fényképe.
A JÓKAI-PÁR EZÜST MENYEGZŐJEKOR. (1873).

Ellinger Ede fényképe után.
JÓKAI MÓR 1885-IKI ARCZKÉPE.

Bozkovics Ignác rajza Jókai egyik ebbszéléséhez.
JÓKAI ÉS A BUDAKEZSI SVÁB.

Leungyel S. balatonútréti fényképe.
A JÓKAI-PÁR EZÜST MENYEGZŐJEKOR. (1873).

formaságokat az ördög fundálta ki hozzá. Bizony! A házasság meglehetősen régi szokás már a világban, de még nem tudunk annyira menni, hogy egy egyszerű rövid és világos törvénybe bírták volna foglalni akár a papok, akár a farizeusok és irástudók. Ti persze azt gondoltjátok, hogy a házassághoz három dolog szükséges, u. m. 1. egy uszályos fehér selem brocat ruha, 2. egy fehér csipke fátlyol mirtusz koszorúval, és 3. egy karfiol alakú virágcsokor. Hohó! 250 paragrafusa van a házassági törvénynek. Mig ezt könyv nélkül meg nem tanuljátok, addig én szóba sem állok veletek. Nem leszek más-nagyvotok. De még az esketők papoknak sem irigylem az állapotját. Ez ugyan nem tudja a 250 paragrafust egy sem, de rázza is a hiedeg valamennyit folyást, valahányszor házasságkötésről van szó, mert sohasem tudja, mikor üti meg a lábát! Mennyivel boldogabbak lesznek mikor majd a szolgabírákat és közjegyzőket sanyargatják, bírságolják, csukdossák szemüket láttára, a bigámiaik miatt!

Ex uno disce omnes, Böske! Mert ha én valamennyi textust idézni akarnám, a mi Jókaiaban van, rámenne két kötetre. Ahhoz pedig ez az esztendő igen rövid.

Mondják, hogy cselekvény-szövése laza, fejlesztése indokolatlan; hogy könnyen elbálik a pszichológiával, hogy ismétli magát, alakjait; ideáljai egy anyagból vannak gyűrva, gonosz-tevői egy rámaóra vannak vonva. A jóra minden csillagot, és a gonoszra minden fekélyt rá rak. Hósi Persenok és Herkulések, nyomorultjai Cacusok és Therisitekek. Hogy szakmányban dolgozik. (No hát a nap is szakmányban világít, és a fülemüle robotban énekel.) Hogy jó poéta, de rossz politikus. (Ezt a Deák-párt mondta, hajdan, most édes apádké lovagnak rajta.) Böske, ne higyjetelek apátoknak. Ti nem olvastátok, de én olvastam Homerét, Virgilt, Byront, Dantét, Scot Waltert, Dickent, Ouidát: de Arany szében énekel, mint Homér és Byron; és Jókai szében mesél, mint Dickens és Ouida. Szébbet énekelnek, szébbet mesélnek, mert a miénk éneklük és mesélik.

Előttém fekszik a «Kárpáti Zoltán» ötödik kiadása 1877-ről. Ötödik kiadás 1877-ben. Ez a Jókai kritikája. — Minek mondjam én tovább?

Most 44 esztendeje egy vert haddal és szaladó országgyűléssel Pestből kifutott a pusztába, a hajlékátlan hidegbe, s utána két évre visszabujdosolhat rejtekezni a néma városba, név nélkül, talán hit nélkül. Egyszerre egy halk, szelid szót kezdte mondani: «Egyszerű ügy Pestem!» Mintha a Hőreb-hegyi szót ismétlődött volna benne Ilyéshez, — ki merre akkor hinni, hogy az a profeczia teljesedése meg? Hogy 44 év múltával, a kibujdosás évfordulóján felélt előtte a főváros és azt mondja: «Együtt születünk újjá, együtt nevedtünk nagygyá. Itt vagyok és olyan vagyok, a minőnek te álmodtál. Mikor minden csillag lebuollott, a te világod gyúladt ki legelőbb; a te lelked szikrai szétszállottak az egész országra, világítottak, melegítették, gyújtottak.»

Jó termőfa, mely soha el nem hullatja levelét, — ötven esztendeje termeltél, évről-évre bőven! Annyiféle jutott, és most mégis itt van, felhalmozva mind.

Igy van ez Böske, így van ez Tecza, és valamennyi tánczos leány van a világban. Most lesz a Jókai jubileuma.

Készül rá az egész nemzet. A dispéndányok megrendelésében versenyre kél az ország. A király és az ő házanépe, a főpapok, a törvényhatóságok, a pénzügyintézetek, a városok, a gimnáziumok, (ott látom a legszegényebb kis gimnázium legsegényebb tanárát, a ki első évi jövedelmének felét adja oda e szép könyvtáremt). Hát még a zsidóság! a magyar írónak ez a leghálásabb publikuma! És a legfelső tízezerből már is mintegy százan. Még csak száz! De ha majd a hiányzó kilenczser kilenczszáz is egy diadalmi oszlophoz Szilveszter estéjén bevonul: az lesz a látvány!

Mondjátok meg apátoknak, hogy siessen, mert ha kimarad a sorból, nem jut neki egyéb a Janicsárok végnapjainál.

Tecza! azon a napon kék szalagba fonjad a hajadat. Böske! hajnalban elkezdöd verni a czimbalmot, és verd késő éjjelig.

BAKSAT SÁNDOR.

Jókai olajfestménye 1843-ból.

JÓKAI MÓR ÉDESANYJA.

«SAJÓ.»

Talán nem is igaz, talán nem úgy volt az... mint homályos ködfátyol képek vonulnak el emlékezetem világa előtt azok a rég elmúlt napok, a szenvedésnek és küzdelemnek, a reménynek és kiharításnak napjai! Minden, a mi keserű volt, elmúlt, nem fáj többé. Minden, a mi édes volt, megmaradt és ma is melegít. Az a maroknyi Pest poros és sáros utczával, hol már esti hét órákor megszűnt minden élet, a néhány lézengő író, kik a «Prés»-ben ütötték fel sátorukat s mindössze sem voltak annyian, mint ma egy másodrendű újság szerkesztőségének tagjai! Az az utólagos cenzúra, mely mint Damocles kardja függött ezek feje felett, az a rettenetes postaközelkedés, mely a vidékkel való minden érintkezést megnehezített s az elfásult közönség, mely az irodalom iránt minden érzékét elvesztette!

Hiában csüfolódnak mai kollegáink az akkori előfizetési felhívások sallagos frázisaival: «nyelvben él a nemzet», «ápoljuk irodalmunkat s ezzel nemzetiségünket»: csüfolódtunk mi is azokkal, de olyan formán, mint Arany szőlősgazdája, ki a jéggel versenyt verte a tőkéket, hogy így ketten együtt többre mennek.

Nagy és fényes álomból estünk mi alá, annál keservebb volt az ébredés!

Dicsőségünk napja még fenn ragyogott, de a láthatár már borult, s egy-egy villám végig cikázott a fellegeken. Épen az időben került fel Pestre — s ismerkedtem meg Jókaival, ki azonnal szerződöttetett az «Életrépek» mellé. Hát bizony nagy dolgunk kellett történni, hogy nem is két év múlva én nyertem meg ötöt az «Emléklapok»-hoz.

Az a nagy dolog pedig nem más volt, mint a világos fegyverletétel.

Pest üres volt. Egy pár öreg, beteg írón kívül a többi vidéken bujdosott, s a mi itt történt, nem is volt alkalmas arra, hogy ezeket vissza édesesse a fővárosba. A coryphaeusok, majd mindenikük kompromittálva lévén, szerte szélyl-lyel bujdoskoltak az országban: ezek voltak «a vaddisznók». A fiatalabbak, a kevésbé kompromittáltak, «a vad malacok» — ez volt én

Jókai Mór ifjúkori festménye.

JÓKAI KÁROLY, JÓKAI MÓR TESTVÉRBÁTYJA.

epithetonom is — lassanként visszazállingózunk. Ekkor támadt az a gondolatom, hogy a forradalom végnapjait saját feljegyzéseim s tapasztalataim alapján leírom. Kiadására Heckenast vállalkozott, s az a siker, melyet ez a könyvem aratott, felbátorított, hogy egy más nagyobb kísérlethez is hozzáfogjak.

Kiadni egy folyóiratot, melyben nemcsak a Pesten meghúzóda élő, hanem a többi, vidéken lappangó, vagy bujdosó írók is részt vegyenek, talán még sem volna lehetetlen. Bizonyos dolgokkal tisztában voltam: 1. hogy nem kapok engedélyt egy meghatározott időben pl. hetenként megjelenő folyóiratra; 2. hogy postai szétküldésre nem számíthatok, tehát csak könyvárusi úton lesz terjeszthető; 3. hogy azok az írók, kiknek neve a közönségre vonzerővel bír, saját nevük alatt nem írhatnak, és végre 4. hogy a közönségnek az irodalom épen nem kell.

Sokat tanácskoztunk Heckenastal, s végre mégis abban állapodtunk meg, hogy jó lesz kísérletet tenni. Kezdjük meg egy folyóirattal, mely tisztán forradalmi emlékeknek legyen szentelve — ez volt az egyetlen tárgy, mely még annyira, a mennyire érdekelte a közönséget — s mely, mint az előszóban kifejtettem, «az írói erők egyesítését» tegeye feladatává.

A mint Heckenastal tisztába jöttem: kézirat-ról kellett gondoskodni.

Hogy hogyan szereztem össze az első füzet kéziratát (volt biz abban olyan cikik is, mint a Görgeiről írott cikik, s épen jó magamtól, melynek ma, érett észszel, egyetlen sorát sem írnám alá), nem tartozik ide. Most egyedül csak «Sajó»-val van dolgom. Szerencsére a cenzúra a katonák kezében volt s azok épen semmit sem törődtek sem az irodalommal, sem azzal, hogy ki az a Sajó; — de az a magyar ember, ki a «Gyémántos Miniszter»-nek tiz első sorát elolvasta, mindjárt tisztában volt azzal, hogy ki az a «Sajó».

«És te Sajó, — ír Arany egyik hozzám intézett levelének végén, — ezen pár sort egyenesen hozzád intézem. Hogyan élsz fű? krix-kraxolhatnál valamit nekem; én nem válaszolnék, vagy kellő ildommal. Nagy ünnepem volt, hidd el, mikor száműzött lelke- n lelkeddel össetalálkoztam. Áldjon meg az «allgemeiner» Isten, ha ugyan képes jóra való magyar embert megáldani, kinek olim saját istene volt.»

Hogy micsoda incidensből vette fel Jókai a «Sajó» nevet, azt ő maga megírta. Mikor az első lépést megtettem, hogy kapjak tőle valami kéziratot, természetesen nem tudtam, micsoda nevet fog választani; arra nem is gondoltam. Csak az volt a fő, hogy megnyerjem. Hogy ott tartózkodik a Mátrában, annyit tudtam; hogy neje a rettenetes zord téli idő daczára el-állatogot hozzá, azt is tudtam. Ötöt kértem fel közbenjárónak.

Épen ezekben a napokban ismertem meg, hogy minő kincset bír Jókai ebben a rendkívüli asszonyban: az a szeretet, melylyel fölötte örködött; az a gondosság, melylyel titkát őrizte, biztosította, hogy nyugodtan és rettegés nélkül hajthajta le fejét. Egyszer csak felhozta magát, úgy, hogy senkinek sejtelle sem volt arról, hogy itt van, s heteken, havokon át úgy tartotta, hogy az ő titka nyilvánosságra sem jutott. Ismervén régi összeköttetésemet Jókaival s maga is örömmel fogadván azt, hogy Jókait vissza kell adni az irodalomnak, egy napon, a nélkül, hogy előkészített volna rá, bebocsátott hozzá. Már akkor kezembem volt a «Gyémántos Miniszter».

Hát hogy jelenhetett meg az «Emléklapok» első füzeté alig egy félévvel a forradalom leverése után, telve forradalmi emlékekkel?

Ostromállapot lévén, a cenzúra s katonai kézben volt s ez nem kívánt többet, mint hogy az osztrák hadseregéről sértő, vagy gyalázó megjegyzés, vagy a fennálló rend ellen való lázítás ne foglaltassék a munkában. A megjelent munkából egy példány beküldetett a téparancsnokhoz s ha lefoglaló rendelet nem érkezett, a röpiratot három, a nagyobb munkát nyolcz nap alatt szét lehetett küldeni. Ezt a kényelmes és tisztességes állapotot később oda módosították, hogy addig nem volt szabad a munkát kiadni, a mig irásban nem adatott meg az engedély, mi azután sokszor heteken át függőben tartotta a folyóirat megjelenését; ugy hogy pontos határidőről szó sem lehetett.

Az I. füzet «Emléklapok» még az első mó-

zat mellett jelent meg. Maga az egész füzet, kivált a «Gyémántos Miniszter», nagy figyelmet ébresztett. Mindenki örült Jókainak s Arany üdvözlete nem az egyetlen volt, melyet Jókainak át kellett adnom. Két-három hetenként jelent meg egy új füzet; Sajóval mindenikben találkozt az olvasó. «Az érczelvény», «A tarozali kápolna», «A fránya hadnagy», «A székeley aszszony», «Fáy Gyula» — egymást követték, az-azal a humorral írva, mely a fájdalom könnyeit esalta az olvasó szemébe.

Olvassák el, uraim, ezt a hat gyönyörű rajzot s higgyék el, ma sem fogják megindulás nélkül letenni. Hogy minő hatásuk volt azoknak akkor, — ma hiában magyaráznám. Az új Jókai jelentkezett azokban, kit még eddig nem ismerünk, s ki most eddig nála is szokatlan hőrokat pengette készítette elő a nemzetet a kiharítás és türelem napjaira. Mint Arany baráti levelében, ő is a magyarok külön istenerő hivatkozott. «Láttunk — ír rá róla — üstökös csillag ragyogó fényében, tengerre vált folyam elterült árjában, láttunk csataterre leszállt kőd képében, égő városra leomló felhőszakadásban, láttunk képedet az égő nap kettős udvarában, emberelő hőség sugáraiban. Az elemek minde- niki neme beszél rólad.»

«Láttunk és meg fogunk halni...»
«Vajh fog-e utánunk még valaki következni, kinek ismét megmutatód fényes arczodnak dicső ragyogását?»

... Nem, nem, csak az utánunk következőknek, nekik is megmutatta «fényes arczanak dicső ragyogását!»

De addig sokon kellett keresztül menni. Legelőször is az «Emléklapok» estek áldozatul. A VII-ik füzet, mely az új folyam első füzeté s melyben Sajótól «Szentmárai György» jelent volna meg, elkoboztatott. Nagy változás történt a cenzúránakban. Machio eddigi téparancsnok helyét Heyntzl foglalta el s ez rettenetesen «megrendsabályozta» a sajtót. Az «Emléklapok»-ból «Magyar Irók Füzetei» lett s a czimlapról az a szó, hogy «az utolsó forradalom korából» letűnt; — most már alig volt egy pár forradalmi visszapillantás az egyes füzetekben.

De Sajó s átalán az az egész írói kör, mely az Emléklapokat támogatta, megmaradt a Füzetek mellett, még akkor is, mikor ősszel a Füzetekből «Pesti Röpkvek» lett, mikor aztán az év végén végleg befűtatott.

Az irodalom legrosszabb napjai ekkor vették kezdetüket. Az ostromállapot megszűntével, a katonák helyett a rendőrök vette kezébe a cenzurát, — s Heyntzl még irgalmas ember volt Prottrannhoz képest. Tűrtük, a hogy lehetett, s mikor már azt hittük, hogy nem lehet tovább tűrni, újra kezdtük. Ez alatt pedig Sajóból ismét Jókai lett, visszaállott a régi viszony: én voltam dolgozó társa egyik-másik vállalatánál.

De az a kitartó küzdelem mégis diadalra vezetett. Azoknak a bajnokoknak, kik ebben a küzdelemben részt vettek, a magyarok istene «megmutatta fényes arczat»; s mi hálával eltelve imádjuk szent nevét, hogy megengedte érnünk az irodalomnak ezt az örömműnepét, a melyen Jókait írói pályafutásának ötvenedik évfordulója alkalmából országosan üdvözölhetjük.

SZILÁGYI SÁNDOR.

JÓKAI MÓR ÉLETEBŐL.

Jókai Mór félszázados írói működésének örömműnepé alkalmából egy magyar lapnak sines több oka az ünnepi lobogó kítűzésére, mint a «Vasárnapi Ujság»-nak, melynek ezelőtt negyvenkét évvel történt megalapításakor Pákh Albert mellett ő volt egyik fő oszlopa, mint segédszerkesztő, s mely azóta mind e mai napig évről-évre munkatársainak élen tiszteli őt.

Főlöszleg ismétlést követnénk el, ha a lapokban is több ízben tárgyalta életrajzi adatait részleteznők. E helyett tehát csak arra szorítokozunk, hogy életének azon mozzanatait érintjük, a melyekre jelen számunk képei vonatkozna.

Nagyatyjáról, Ásvai Jókai Sámuelról, úgyszintén atyjáról, Ásvai Jókai József ügyvédéről s Komárom városának egykori árva-penzármokáról, csak szóban emlékezhetünk meg; de már édes anyját, Pulay Mária-t, képen is bemutat-hatjuk, mért megörökítette maga a költő, olajfes-tésű hasonmást készítvén róla 1843-ban, mely

ma is megvan s egyik szép bizonyósága annak, hogy Jókai az ecsettel is igen ügyesen tudott bánni.

Magáról több ízben készített arczképet. Ezek közül kiválóbb érdekességi egy olajfestésű képmása, mely a költőt 18 éves korában, vagyis akkor mutatja, mikor első nagyobb irodalmi kísérletét «A zsidó fű» című drámáját írta. Egy másik arczképe szenrajz, mely 24 éves korában ábrázolja. Ebben már jobban rá ismerhe-tünk mai alakja eredetijére. Fölfogás és kidolgozás itt már sokkal határozottabb és biztosabb, mint olajfestésű képén. Ezt a képet Jókai menekült korában rajzolta a Bükk-hegységnek egy kunyhójában s később ki is adta «Forradalom alatt» című könyve elején.

Bemutatjuk még Jókai dicsőségének egykori osztályos hű társával, immár örök álmát alvó feleségével, Laborfalvi Rózával együtt is, visszamelekezősül arra a szép időre, mikor az egyik tollalál, a másik szintpadi művésztételeval uralkodott a lelkeken, nevezetesen mikor épen «ezüst menyegző»-júket ünnepelték, minden érczfénynél ragyogóbb örömmel újítván meg azt a szép házastársi szövetséget, melynek állandó boldogságát csak egy bánat, csak egy gyász zavarta meg, — a feleség halála.

Többi képeink azokat a hajlékokat tüntetik föl, melyekben Jókai életének hosszabb, vagy rövidebb részeit töltötte.

Mint közönségesen tudva van, Komáromban született. Tornáczos szállóházában, melyet 1825-dik évi alakjában láthatunk, csak bőlesője rengett Jókainak, mert szülei 1826-ban egy rozzant házat vettek s azt lebontatván, helyére újat építettek s abba költöztek, mikor a kis Mór meg két éves sem volt. Abban növekedett és serdült föl a kis Mór, mig iskoláztatása végett idegen helyekre nem került. A szállóháza idővel elpusztult. Ma újabb épület áll a helyén. Az a ház ellenben, a melyben gyermek-éveit töltötte, ma is megvan s most testvérbátyja, Jókai Károly tulajdonja. Ennek a háznak a homlokfalába 1887-ben emléktáblát illesztettek a komáromiak Jókai Mór iránti tiszteletük megörökítésül.

Szűbhegyi nyaralóját ő vette körül azzal a viruló paradicsommal, a melynek nincs párja ma a budai hegyeiken sehol. A nyaralót és a hozzá tartozó jó nagy gazdasági épületet ritka szép és terjedelmes ültetvények környezik két tagban, melyeket csak egy szekerűt választ el egymástól. Az egész telep menedékes hegy oldalon fekszik. A felső tag, melynek közepe táján a barátságos nyaraló emelkedik, valaha kobánya volt, s a házat, mikor Jókaiék megszerették, óriási gödrök vették körül, a megszűnt kőfejtés gödrei. Jókai, mint új gazda, azzal kezdte birtoka rendezését, hogy a tátongy mélyéseket földdel tele hordatta s aztán beültette a felsőbb részt gyümölcs és díszfákkal, az alsóbb részt pedig szőlővel. Ez az ültetvény ma, negyven év múlva, teljes kifejlettségében pompázik s bőven ad a gazdáknak nemcsak árnyékat, hanem gyümölcsöt is. De legbámulatosabb ma a szőlője, mely bő szüretekkel jutalmazza a ritka avatottságu gazda szorgalmát most is, mikor egyebűtt még az utolsó töke is kiveszett az egész heggyen. Jókai nemcsak intézője, hanem igen tevékeny részese is az ültetvényein történő munkáknak; nagy számú fáit közl alig akad olyan, a melyet nem ő maga ültetett volna, s e mellett a szőlőmunkát, sőt az oltoztatást is többnyire maga végzi. Szőlőfajai mind nemcsak s minden tökéje kitünő gondozásról tanuskodik; de mégis legszébb a nyaraló alatt félkörűleg hajló pompás lugasa, mely egész útczahosszaságú, s erős vas ivreke van kifeszítve, hogy a legdusabb termés idején is szilárdan álljon. Szüret felé olyan ez a pompás lombos folyosó, mintha eleven kiállítás volna. A szerény, de eléggé kényelmes nyaralónak fölleg az iverges tornáczáról elragadó kilátás nyílik. Elénk tárul itt az egész Buda-pest egy felől a hegyekre, másfelől a síkságra szerte futó kültekli épületeivel együtt; mérföldekre terjedő darabot látnak a hatalmas Dunából és egy kis országának beillő részt a végtelen Alföldből. Szinte a bámulat kábultságába esik az ember, mikor ezt a kilátást először van alkalma élvezni.

Szintén igen szép, de egészen más fajtajú tájképre néző nyaralója volt Jókainak Balatonfüreden, a magyar tenger partján, hol évek során át örömmel töltött el néhány hetet nyári szabad idejéből. A szűbhegyi nyaraló azonban mégis inkább vonzotta úgy emlékeivel, mint munkálkodásra alkalmasabb esőndjével; így amabat nem régiben eladta, s azóta minden évbén a Szűbhegyen tartózkodik tavasz nyíltá-tól szüret utánig.

De bent a fővárosban is régóta és több ízben volt már háza Jókainak. Először az ötvenes évek felé a Magyar-útczában vett egy kisebb emeletes házat; de az csakhamar eladta és vagy tiz esztendeig bérelt lakást tartott. 1869-ben ismét háziúr lett, megvásárolván a külső Stáczió- (ma Baross)-útcza közepe táján egy nagy földszintes sarokházat, melyhez terjedelmes udvar is tartozott. Tizenhárom évig lakott itt. Aztán el kellett adnia a városnak, mert bele esett az új szabályozási vonalba s ezért 1882-ben lerombolva alá került. Igen kedves, humoros költeményben búcsúzott el Jókai ettől a háztól, s aztán ismét bérlakásba költözött a Kerepesi-útra.

Legújabbán kedves vendék, Fesztly Árpád festőművészek Bajza-útczán szép új palotájában lakik, abban a költőnek való díszes lakás-ban, melynek alkalmi ismertetését alábbi közle-ményünkben találja az olvasó. K. P.

A JÓKAI DOLGOZÓSZOBÁJA.

Hol terem a bűvös-bájos, csillogó tündérvilág, hol születnek azok a mámorító, varázsos művek, azok a csodás könyvek, a melyek ép úgy otthon vannak a paloták fényes könyvtáraiban, mint a pusztai gulyás kopott szűrtűjében? Melyeket épen úgy ért, úgy érez a szalonok túlfülmömt, parfü-mös úrnője, mint a szegényes nádvískók nap-számos lakója, vagy a puszták felvadász szilaj gyermeke?

Menjünk be, pillantsunk be e mesés, bűvös helyre. Ki ne szeretné látni, hol terem a gyémánt, az arany, az igaz gyöngy? Nos hát itt ezeknél még becsebbebbek, még maradandóbbak teremnek. Amazok idővel elkopnak, elkallódnak, elenyésznek, s nemokára nyilván gyarilag is készülnek; de ezek megmaradnak minden-ha, s nem is készítheti után a senki!

A Bajza-útczán, lombos fáktól körül árnyékolva emelkedik egy kedves, megnyerő külsejű kis palota; ennek az első emeletén lakik és dolgozik a nagy költő, mig a földszintet veje, Fesztly Árpád, a kitünő festőművész magán lakása és nagy műterme foglalja el.

A Jókai lakosztályába két felöl juthatni. Egyik külön feljárás, a másik pedig a műterem keresztűl, melyen csak a család és a család vendégei járnak. Menjünk erre!

Egy sajtáságos lépcsőzet vezet innen fölfelé, kő-angyalok, hadi-bárdok, cserkesz-török, perzsa sisakok, kirgiz-kuosmak, ijak, puzdrák, pajzsok, dárdák, katrineczák, misemondó ruhák, rengeteg vázlatok halmazai és máseffélék közt. Legfelül egy hortobágyi bika hatalmas koponyája megszergetti iрег szemőt. Komoran, hareziasan te-kint alá a műterembe, mintha szerezne csatára kelní Krisztiánnal, a moddellé, a ki épen ő s szűlv harezos borbén, olyan kihivólag áll az előtt a házta-bla előtt. A vén bika vaskos koponyája szintűgy megrezdűl. Hej, de össze is csapna e-vel a tót vitézzel, mint hajdan, ott a Hortobágy szikes terein, pajtásával, a híres Kormossal, a vitez Szilajjal és a többivel, pusztai szél sü-völtése, bibiczek siránkózása mellett. Haj, de mulandó minden e világon. Akkor ott és úgy, most — itt és így!

Azonban menjünk tovább, föl a lépcsőn. Belépünk az ebédőbe, melyet a nagy költő közösen használ a családjával: leányával, Rózával és vejével, Fesztly Árpáddal. Az ő velencei bútorzatban, a csavart lábú szekrényekben, a falon függő képekben nagy gyönyörűségünk is tellenek, ha szemköztt előttünk nem volna az ajtó, a dolgozó szoba, a Jókai dolgozó szobája aajtaja!

Ugyan ember legyen, vagy jobban mondva, nem is ember, legalább nem magyar ember, a kinek meg nem dobban a szive, fel nem pezsdűl a vére, a mint azon a kétszárnyú zöldes aj-tón belép. Be a magyar költészet ünnepelt koszorú-sához.

Ez tehát az a bűvös, varázslatos hely, a hol azok a gyönyörűségek születnek? Ez az a... de mit beszélünk sokat? Ez az a megáldott hely, a hol Jókai ír!

Meglehet, hogy az egész országban való elfoglaltságom mellett még mai napig sem lehetne szerencsém öt, mint velem egy pályán működőt tisztelni és üdvözölni, ha a veszélyes fillokszera a budai hegyekben föl nem lép és szép, saját ültette négy holdas szőlőjének nagyobb részét ki nem pusztítja vala.

A dolog ugyanis úgy történt, hogy Jókai ez előtt három évvel egy szép nyárutói napon a budapesti gellérthegyi vinczellérképezdét látogatásával tisztelte meg s annak szőlőtelepét és mintagyümölcsösét nagy érdeklődéssel nézegette meg. Ez alkalommal feltűnt neki, hogy a költő szavai szerint «megfogyva bár, de törve nem» folytatjuk a szőlőművelést a fillokszera jelenléte dacára is és az intézet szőlője, mint zöld oáz egyedül áll a Gellérthegyen termőállapotban. Szomorúan panaszkodott el, hogy négy holdas szőlőjéből — mely oly kitűnő bort termett — miként vesztett el a bártékony rovar pusztítása folytán már három holdat s azon aggodalmát fejezte ki, hogy a negyedik hold is nem sokára a többi három hold sorsára jut, s így — ha pinezésében levő kis borkészlete elfogy — vagy kénytelen lesz ő is műborhoz folyamodni, vagy pedig a borivást egészen elhagyni, noha — tette

hernyők és egyéb rovaroktól hála fejében megtisztogatják.

A nyári lakástól délre, kissé lejtős domboldalon van a még megmaradt egy hold szőlő s ettől keletre pedig egy szőlőlugos, mellette szőlőiskola s törpe gyümölcsfák foglalják el a keleti részt.

A háztól éjszakra van a borgazdasági épület. Hogy így fejezem ki magamat, oka van annak, mert ezen kis épületben lakik a vinczellér, itt van továbbá a borház és alul a pincze.

Ezen épülettől éjszakra egy tőfenékre emlékeztető lejtős térség van, melyen régi, magas törzsű fák — Jókai legrégebb nevelései — foglalnak helyet. A kerítés mellett finom zamatos csemege-szőlőt és kitűnő édességű fügefaj-bokrokat találtam.

Miután a talajt megvizsgáltam, azt láttam, hogy az, nagy költőnkél kivételesen, — úgy látszik, öt Gaea s kiváltságban részesíté — laza, homokos, tehát egészen eltérő a környék márgás-dolomitos talajától. E szerint kiváló örömemre szolgált a költőt megvizsgálni, hogy a még el nem pusztult szőlő székéneggel való gyérités mellett igen jól fentartható.

Bemutatván ősszel ezen védekezési eljárást,

lajra való metszémód; ő nem tért el soha a budai csapos fejmentsztől, úgy gondolkozván és helyesen is, hogy «jusson is, maradjon is minden évre termés».

Jókai nemcsak kitűnő szőlősgazda, de szenvedélyes pomologus is egyszersmind. Fát mind ő maga ültette és metszette; sőt még ő is nemesítette. Oly szép és édes besztercei szilvája, szép vajszerü Hardenpont körteje, üvegszerü áttetsző szőlője, s mosolygó arcu zamatos őszibarackja kevés budai birtokosnak van, mint ő neki. Ki is lett tüntetve gyümölcse a 1891. év őszén a vigadóban tartott gyümölcskiállításán, hol a szép gyümölcs mindenkinék feltűnt; de valószínűleg kevesen gondoltak arra, hogy a gyümölcs Jókai pihenőjének saját fáradozásával előállított termés.

Jókai szívvel-lélekkel pomologus; egészen eltérő azoktól, kik a Pomonának tesznek ugyan fogadalmat, de a legelső kellemetlen eredménnyel, vagy elemi csapástól megijedve, hűtlenül távoznak annak templomából.

Erre mutat az az eset, melyet — hallomás után — ime itt elmondok.

Talán egy negyedszázaddal ezelőtt történt, hogy

Wienburg 1893
Dec. 13.
Kedves Jókai,
Nagyon nagy örömmel
néztem a hírlapból leg-
obb indoklásomat, melynek
azon szava, hogy a
mindenható birtokosnak
megszámszolt, igen érdekes
és hasznos, mert a
egyszerűen leírta meg
azt a birtokos, a birtokos
szólóiról, a birtokos
szólóiról; fogadja

együttel köszönetemet
azon birtokosnak, mely-
kél a birtokosiról
valóan állt. Ezen birtok
egy let "szóara" történt.
Köszönetet a birtok-
osra helyezett birtokos
által megírtak, melyek
nagylandó
Birtokos iránt
Köszönet
Stefánia

STEFÁNIA ÖZVEGY TRÓNÖRÖKSÉNE FŐHERZEGNŐ LEVELE JÓKAIHOZ.

hozzá — vizívó költőt még nem ismert senki egy nemzetnél sem.*

Miután megtudtam, hogy szőlője Budán, a Svábhegyen van, már a nagy költő iránt viseltetett tiszteletnél fogva is szíves készséggel ajánlkozom szőlőjének megtekintésére s — ha lehet — a védekezésre vonatkozó útmutatásra.

Nem sokára ezután felmentem a Svábhegyre s felkerestem a nagy költő Tusculanumát, mely körüljáródva, hasonlít a Szolnok-Dobokában fekvő Bálványos várjához, a mint hogy a tulajdonos költő maga is szokta tréfásan Bálványos várnak nevezni.

Beérve tehát az említett «Bálványos vár»-ba, egy kis paradicsom tűnt fel előttem, melynek legmagasb részén áll a költő nyári lakása, körülvéve madáretetővel, a melyekre az erdei madarak rendszeren ellátogatnak; sőt ha hiányzik azokról az élelem, azt is megteszi egy-két éllelmes czinke, hogy a költő dolgozószobájába ablakán figyelmezteti jöltevéjét az etetővályukban uralgó fogyatékos állapotra. Ezen nyílt asztaltartása a költőnek áldozatába kerül ugyan; de a hasznos madarak kertjébe fészkelnek s fáitakártékony

* A költő e tréfás megjegyzéséből csak annyi illik ő rá, hogy ebédnél s vacsoránál ő is megízleli az asztaltól soha nem hiányzó bort; de különben, mint mindenben, ebben is szigorú mértéket tart.

a munka vezetését Jókai maga vette kezébe s azt azóta évenként oly pontosan és okszerűen vitte keresztül, hogy bizony sok fillokszera-biztos vehetett volna tőle oktatást.

Le is írta ezen védekezési eljárást a «Nemzet» egyik tárczájában igen szépen, s így a költő mint szakíró is munkásságot fejtett ki; sőt a képviselőházban is buzditotta a folytonosan panaszkodó és csüggedő szőlőbirtokos honatyákat, hogy kövessék példáját, mely eredményesnek vált be.

Ezen eljárás alkalmazása mellett ugyanis a nagy költő szőlőjei smét szépen tenyészik, a gyökereken igen kevés rovar található; a lugosok vesszei ismét befutják a maguk lécezetét s a mi fő, költőnk minden évben szüretel és saját termésü borát issza s azzal kínálja meg — mint szíves házigazda — vendégeit is.

Egyébkint Jókai a régi — fillokszera előtti — szőlőművelésben egészen jártas volt. Ismerte ő az egyszerű kadarkától a genuai zamatos fajtaig valamennyi szőlőtököt, ismerte az egyes fajtaik jó és rossz tulajdonságait. Vannak egyes igen finom muskatály szőlőfajtái is, mint pl. a Muscat d'Alexandria, Muscat Lavit Alban; ezeknek eredetét, szeszélyeit mind ismeri s elmondta. Legjobb vonzódik mégis a budai ősi borsfajokhoz s nagyban mind ezek vannak nála mivélés alatt. A metszés tekintetében is konzervatív; nem kell neki a Guyot-féle s egyéb komplikált és jobb ta-

Jókai, mint fiatal pomologus türelmetlenül várta körtefáinak első termését. A kedvezőtlen tavaszban a fák rosszul virágozván el, az összes termés hől körtére olvadt össze. Vigyázott is nagyon a körtékre s a midőn az idejekorán lehullott és a madarak által megrongált gyümölcsből utóvégre már csak egy körtéje volt a fán, ezt pedig egy éjjel ellopták: Jókai nem vesztette el kertészkedő kedvét, hanem újabb évet várt a termésre. Türt, dolgozott tovább és várt mindaddig, míg anyyi termett, hogy azt már el nem lophatják.

Ezen akkoriban Jókai által igen szépen, kedves humorral leirt eszt óta sok idő telt el, azóta folyton kertészkedik s a pomologia iránt már fiatal korában keletkezett szeretete és szenvedélye nemcsak nem lohadt egy cseppet sem, de két évvel ezelőtt a nagy költő a legszebb vajkörték és korai amerikai őszibarackokból új gyümölcsösöt telepített, melyeknek gyümölcseit még csak most kezdi élvezni.

Mindnyáján, kik őt tiszteljük és szeretjük, őszintén kívánjuk, hogy élvezze sokáig szeretett fáinak gyümölcsét s kertészkedjék közöttük minél tovább, viruló egészségben és azon lelki örömmel, melylyel Pomona istennő csakis az ő templomában fáradozókat szokta megjutalmazni!

MOLNÁR ISTVÁN.

